

**UNIVERZITA PARDUBICE
FAKULTA FILOZOFICKÁ**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2012

Lucie Nováková

Univerzita Pardubice

Fakulta filozofická

České podniky ve Slovinsku na přelomu 19. a 20 století

Lucie Nováková

**Bakalářská práce
2012**

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2010/2011

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Lucie NOVÁKOVÁ**
Osobní číslo: **H08139**
Studijní program: **B7310 Filologie**
Studijní obory: **Historie (dvouoborové)**
Slavistická studia zemí Evropské unie (dvouoborové)
Název tématu: **České podniky ve Slovinsku na přelomu 19. a 20. století**
Zadávací katedra: **Katedra literární kultury a slavistiky**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Práce se zaměřuje na obecný náčrt vývoje hospodářství Slovinska v 19. století a dále na rozvoj hlavních průmyslových oblastí během tohoto století. Zabývá se též kontakty s českým průmyslem a zakládáním českých podniků ve Slovinsku. V práci je zahrnuta situace po rozpadu Rakousko-Uherska se zaměřením na meziválečné období a v neposlední řadě neuskutečněné projekty.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Dějiny jihoslovanských zemí. Praha 1998 BORUT, Klabjan. Českoslovaška na Jadranu. Koper 2007. SVETEL, Marjety Keršič. Česko-slovenski stiki med svetovnima vojnama. Ljubljana 1996. Geografske značilnosti Slovenije. Ljubljana 1998.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Aleš Kozár, Ph.D.

Katedra literární kultury a slavistiky

Datum zadání bakalářské práce: **30. dubna 2010**

Termín odevzdání bakalářské práce: **31. března 2011**

prof. PhDr. Petr Vorel, CSc.

děkan

L.S.

PhDr. Ivo Říha, Ph.D.

vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2010

Prohlášení autora

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 29.6.2012

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat vedoucímu mé bakalářské práce Mgr. Alešovi Kozárovi, Ph.D. za jeho odborné vedení, za pomoc a připomínky.

Dále bych chtěla poděkovat své rodině za podporu během celého studia.

Anotace

Práce se zabývá českými podniky ve Slovinsku na přelomu 19. a 20. století. V úvodu je stručně nastíněna povaha mé práce. Poté je v práci obsažen politický nástin tohoto období ve zmíněné oblasti a také historie hospodářství, která vystihuje postupný přechod od silně agrární země k více industriální, na což navazuje další bod mé práce a to výstavba železnice, která jde ruku v ruce s rozvojem průmyslu. Jelikož jsou nejpodstatnější částí práce české podniky v dnešním Slovinsku, v neposlední řadě jsem do bakalářské práce zapojila také česko-slovinské vztahy. Poté jsou již shrnuty závěry.

KLÍČOVÉ POJMY

Banky, Slovinsko, hospodářství, česko-slovinské vztahy

Title

Czech Companies in Slovenia in the Turn of the 19th to 20th Century

Abstrakt

This work deals with Czech companies in Slovenia at the end of the 19th and 20th century. The introduction briefly outlines the nature of my work. The work includes the political outline of this period in that area and also history and economy, which reflects the gradual transition from a highly agrarian country to a more industrial, which builds on the next point of my work and the construction of a railway that goes hand in hand with the development industry. Since the most important part of this work are Czech companies in Slovenia today, not least in my thesis I also involved the Czech-Slovenian relations. Then the conclusions have been summarized.

Key words

Banks, Slovenia, economy, czech-slovenian relations

Obsah

1	ÚVOD.....	1
2	STRUČNÝ POLITICKÝ NÁSTIN 19. A POČÁTKU 20. STOLETÍ NA ÚZEMÍ DNEŠNÍHO SLOVINSKA	2
2.1	ILYRSKÉ PROVINCE	2
2.2	ROK 1848 – 1849 JAKO REVOLUČNÍ OBDOBÍ.....	3
2.3	OBDOBÍ TZV. BACHOVA ABSOLUTISMU	3
2.4	SLOVINCI NA POČÁTKU PRVNÍ SVĚTOVÉ VÁLKY	5
2.5	MEZIVÁLEČNÉ OBDOBÍ	7
2.5.1	Otázka hranic	8
2.5.2	Unitaristický charakter Království SHS.....	8
2.5.3	Slovinci za Královské diktatury.....	9
3	HOSPODÁŘSTVÍ SLOVINSKA V 19. A PRVNÍ POLOVINĚ 20. STOLETÍ	10
3.1	HOSPODÁŘSTVÍ DNEŠNÍHO SLOVINSKA V LETECH 1815 – 1848	10
3.2	HOSPODÁŘSTVÍ DNEŠNÍHO SLOVINSKA ZA DOBY TZV. BACHOVA ABSOLUTISMU.....	11
3.3	HOSPODÁŘSTVÍ VE DRUHÉ POLOVINĚ 19. A NA POČÁTKU 20. STOLETÍ.....	11
3.3.1	Zemědělství a migrace	11
3.3.2	Průmysl a námořní doprava	12
3.4	ZAKLÁDÁNÍ SPOŘITELN.....	13
3.5	HOSPODÁŘSTVÍ SLOVINSKA V KRÁLOVSTVÍ SHS.....	14
3.6	STÁVKY, KTERÉ ZASÁHLY DO OBLASTI HOSPODÁŘSTVÍ	16
3.7	HOSPODÁŘSTVÍ V SOUVISLOSTI S KULTUROU	16
3.8	PŘEDPOKLADY.....	17
3.9	SUROVINOVÁ ZÁKLADNA.....	18
4	VÝSTAVBA JIŽNÍ ŽELEZNICE.....	18
5	ČESKO-SLOVINSKÉ VZTAHY	21
5.1	DOBA KONCE 18. STOLETÍ AŽ DO ROKU 1918.....	21
5.2	VENKOV A AGRARISMUS	21
5.2.1	Český agrarismus	22
5.2.2	Slovinský agrarismus	22
6	ČESKÉ BANKY PŮSOBÍCÍ VE SLOVINSKU	23
6.1	BANKA SLAVIE	23
6.1.1	Vývoj pojištění.....	23
6.1.2	Historie banky Slavie v českých zemích na počátku její existence.....	24
6.1.3	Jednotlivé etapy vývoje banky Slavie.....	26
6.1.4	Generální zastupitelství banky Slavie v Lublani	27
6.2	ŽIVNOSTENSKÁ BANKA	30
6.3	LUBLAŇSKÁ KREDITNÍ BANKA	31
6.4	ČESKÁ PRŮMYSLOVÁ BANKA	38
6.5	SPOROBANKA.....	41
7	SPOLUPRÁCE V MEZIVÁLEČNÉM OBDOBÍ.....	42
7.1	STYKY NA HOSPODÁŘSKÉ ÚROVNI	42
7.2	TURISMUS	45

8	TEXTILNÍ TOVÁRNA JUGOČEŠKA	46
9	ČECHOSLOVÁCI NA JADRANU	47
10	ZÁVĚR	51
11	RESUMÉ	52
12	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ	53
13	SEZNAM ZKRATEK	54

1 Úvod

Hned v úvodu bych ráda uvedla, že jsem se zaměřovala na peněžní ústavy ve Slovinsku, zakládané českými institucemi či alespoň podporované českým kapitálem. Jedním z důvodů, proč jsem si tyto instituce vybrala k sepsání této práce, bylo značné působení těchto ústavů v hlavním městě této oblasti, Lublani, ačkoli v určitých případech došlo i k přesunu sídla.

V případě, že bych se ještě zaměřila na působení jiných českých podniků ve Slovinsku, kapacita mé bakalářské práce by byla dosti přesažena. Avšak jednu zmínku o textilní továrně Jugočeško jsem v bakalářské práci zmínila, z důvodů jak už sám název napovídá, jedná se opravdu o podnik, který byl podpořen českým kapitálem.

Rozsáhlou část své práce jsem směřovala na přiblížení historie a hospodářství dnešního Slovinska 19. a první poloviny 20. století, jelikož z těchto faktů vyplývají další skutečnosti, které jsou vázány na podnikavost českých institucí a českého kapitálu v těchto oblastech.

2 Stručný politický nástin 19. a počátku 20. století na území dnešního Slovinska

2.1 Ilyrské provincie

Dnešní území Slovinska bylo v 19. století pod nadvládou Habsburské monarchie, i když roku 1809 bylo území západních Korutan, Kraňska, Gorice a Istrie pod nadvládou Napoleonovy Francie a s dalším územím bývalé benátské Dalmácie, části Chorvatska a zrušené Dubrovnické republiky bylo propojeno do politického seskupení, které dostalo jméno Ilyrské provincie. Hlavním politickým centrem tohoto státního celku, který byl volně napojený na Francii a existoval v letech 1809 – 1813, byla Lublaň. Jazykem státní správy ve slovinských etnických oblastech se vedle francouzštiny stal původní - slovinský jazyk . Francouzský právní řád byl zaveden na celém území Ilyrské provincie.

V roce 1815 byl tento politický útvar a na to i Ilyrská provincie zrušeny. Podle Vídeňského kongresu bylo celé území přiřazeno k habsburské monarchii. Zde byl po roce 1815 nastolen přísný režim, označovaný jako tzv. Metternichův absolutismus. Pojem byl spojován se jménem Klemente Wenzela Nepomuka Lothara Metternicha, tehdejšího rakouského státního kancléře a iniciátora tzv. Svaté aliance (politická koalice, která měla napříště v Evropě zabránit opakování jakýchkoli revolucí či politických nepokojů. Díky spojení se Svatou aliancí Lublaň prorazila mezi špičky mezinárodní politiky.¹

Metternichovský absolutismus účinně brzdil formování novodobého slovinského národa, ale nedařilo se mu tento proces potlačit. Snahou vlády bylo vzájemně izolovat jednotlivá národní hnutí v říši a zároveň je postavit proti sobě. Viditelně přetrvávala dominance německého a italského vlivu v oblasti kultury a politiky, která podstatně ztěžovala vytváření slovinských národních institucí.²

Slovinci se od 18. století snaží ze všech sil o národní svébytnost a upevnění slovinského jazyka, proto vydávají svůj literární časopis *Kranjska čbelica* a v roce 1843 list s názvem *Kmetijske in rokodelske novice*, který byl orientovaný na široké slovinské vrstvy. Významným zastáncem rozvoje samostatné slovinštiny byl France Prešeren, který se jako první ve svých literárních projevech pokusil o zformulování národně politických představ Slovinců. Dalším pro slovinským příznivcem byl Matija Čop. Ale např. Stanko Vraz

---

¹ HLADKÝ, Ladislav. Slovinsko. Praha: Libri, 2010. s. 44-45 ISBN 978-80-7277-463-0.

² ŠESTÁK, Miroslav a kolektiv. Dějiny jihoslovanských zemí, Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2009. s.232. ISBN 978-80-7106-375-9.

podporoval tzv. Ilyrismus tedy hnutí, které se snažilo o kulturní a jazykové sjednocení všech jižních Slovanů. Slovinci se rozhodovali, zdali se mají dále pokoušet o rozvíjení samostatné jazykové entity nebo zdali by pro ně nebylo lepší převzít „ilyrský“ (chorvatský, resp. srbochorvatský) jazyk a splynout s ostatními Jihoslovany v rámci jednotného „ilyrského národa“.

2.2 Rok 1848 – 1849 jako revoluční období

Velice významným obdobím v historickém a politickém vývoji Slovinska bylo zapojení se do revolučních událostí v letech 1848 – 1849. V této době se Slovinci pokoušeli o zformování národně politických požadavků, které by dopomohly k tomu, aby byli Slovinci uvnitř habsburské monarchie respektováni nejenom jako jazykově svébytné, ale i politicky rovnoprávné národní společenství. Bylo třeba snížit náročnost požadavků předkládaných habsburské vládě tak, aby se pozornost soustředila na jazyková práva. Na jaře roku 1848 vzniklo sdružení Sjednocená Slovenia. To si kladlo za cíl prosazovat slovinské národní požadavky jako spojení osídlených a doposud státosprávně rozdělených oblastí do jednoho politicko-správního celku. Měla vzniknout korunní země se samostatným zemským sněmem. Slovinci hledali podporu v Chorvatsku a také na Slovanském sjezdu. Proti tomuto uskupení však vystupovali především rakouští Němci, kteří by tak přišli o přístup k nejdůležitějšímu přístavu monarchie – Terstu. Konkrétním kladným výsledkem pro Slovinci byl pouze všeobecný zisk ze zrušení poddanství. V této době byli Slovinci víceméně přehlíženi, avšak v období revoluce byla reálně uznána jejich národní individualita. Toto uznání bylo viditelné například po roce 1849, kdy byly všechny rakouské zákony vydány mj. i ve slovinském jazyce.³

2.3 Období tzv. Bachova absolutismu

V době tzv. Bachova absolutismu slovinské národní hnutí načas stagnuje, především po stránce politické. Měl být formálně obnoven absolutismus tzv. silvestrovskými patenty z 31. prosince 1851, jimiž byla Stadiónová ústava odvolána a na její místo byly vydány tzv. „zásady organického řízení“. Podle těchto zásad měly tvořit všechny země rakouské monarchie jednotný celek, jehož zákonodárství vytvářel sám císař, respektive jím pověřeni odborníci. Hlavní snahou Bachova systému bylo udržení statu quo a zamezení jakékoliv

---

³ HLADKÝ, Ladislav. Slovinsko. Praha: Libri, 2010. s. 47-54 ISBN 978-80-7277-463-0.

možnosti nové revoluce; hlavní oporou reakčního režimu se stala katolická církev.⁴ V tomto období hrál velmi výraznou roli Anton Martin Slomšek, který založil Spolek svatého Mohora, jenž se soustředil na vydávání učebnic ve slovinském jazyce, náboženských knih, lidových kalendářů a časopisů, které byly mezi venkovany velice oblíbené. Biskup Slomšek, výrazná církevní a kulturní osobnost, jeden z těch, jenž kladl velký důraz na vzdělávání v národním jazyce, napsal řadu učebnic a poučných knih, byl též i básníkem. Velkou zásluhou tohoto biskupa bylo přeložení sídla starobylé levatinské diecéze z korutanského městečka St. Andra do jihoštyrského Mariboru, což se mu podařilo vymoci na církevních kruzích v roce 1859. Samotný Maribor měl sice také hodně německého obyvatelstva, jeho okolí však bylo obydleno převážně slovinským lidem. Přenesení sídla biskupství do Mariboru výrazně povzbudilo všechny Slovince v celém jižním Štyrsku. Na základě toho došlo k nárůstu slovinského národního uvědomění nejen mezi místním venkovským obyvatelstvem, ale také v řadě jihoštyrských měst: v Celji, Ptuji a dalších.⁵

Slabou stránkou Bachova režimu, avšak zásadní, byly jednak upadající finance, jednak ztráta mezinárodní prestiže. Díky obrovskému zadlužení, taktéž i ztrátě Lombardie (střet rakouské armády se sardinsko-francouzskou, v mírové smlouvě se Rakousko tohoto území vzdává) se projevilo, že absolutistický systém je neúnosný a 20. října 1860 vydává František Josef I. zvláštní rozhodnutí, ve kterém se zavazoval, že napříště bude vydávat zákony jen se souhlasem zemských sněmů, případně říšské rady, do které budou jednotlivé zemské sněmy vysílat své delegáty. Říšské radě, která byla brána jako celostátní parlament, mělo být vyhrazeno právo zavádění nových daní, zároveň měla na starosti záležitosti týkající se financí, obchodu, dopravy, komunikace a záležitosti vojenské služby. Další záležitosti měly být v kompetenci zemských sněmů. Pro všechny země se připravovalo vydání nových zemských ústav, pouze v Uhrách měla být částečně obnovena ústava z roku 1848. 26. února roku 1861 byla císařem vyhlášena nová ústava.⁶

Lze říci, že pro Slovince byl konec 19. století obdobím, ve kterém proběhlo mnoho změn jak společenských tak i hospodářských.⁷

---

⁴ RYCHLÍK, Jan a kolektiv. Dějiny Slovinska. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2011. s. 111 – 112. ISBN 978-80-7422-131-6.

⁵ HLADKÝ, Ladislav. Slovinsko. Praha: Libri, 2010. s. 44-45 ISBN 978-80-7277-463-0.

⁶ RYCHLÍK, Jan a kolektiv. Dějiny Slovinska. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2011. s. 114 – 116. ISBN 978-80-7422-131-6.

⁷ HLADKÝ, Ladislav. Slovinsko. Praha: Libri, 2010. s. 59. ISBN 978-80-7277-463-0.

2.4 Slovinci na počátku první světové války

K útoku na následníka trůnu Františka Ferdinanda d'Este došlo dne 28. června 1914, při tomto atentátu došlo k usmrcení arcivévody a jeho manželky, hraběnky Žofie Chytkové. Atentát provedla organizace Mladá Bosna, jejímž cílem bylo osvobození Bosny od rakouské nadvlády. Atentát byl dílem jednotlivců a srbská vláda se od něj jednoznačně distancovala, přesto si jej Rakousko-Uhersko vzalo po konzultacích se svým německým spojencem jako záminku k vojenskému zásahu. Dne 23. července bylo srbské vládě odevzdáno ultimátum, jehož podmínky byly formulovány úmyslně tak, aby byly pro Bělehrad nepřijatelné. Srbská vláda tyto podmínky podle očekávání odmítla a Rakousko-Uhersko Srbsku vyhlásilo 28. července 1914 válku. Vyhlášením války byl uveden do pohybu celý systém mezinárodních smluv, jenž byl budovaný už dlouhou dobu před válkou.⁸

Vypukla válka, v Předlitavsku⁹ byl vyhlášen výjimečný stav. Byla dočasně potlačena některá základní občanská práva, objevily se případy pronásledování Slovinců, na neurčito byla odložena i zasedání všech předlitavských zemských sněmů. Slovinští politici tím ztratili možnost prosazovat své názory, a protože veřejná shromáždění byla zakázána, mohli vystupovat jedině prostřednictvím tisku, i když ani to nebylo bez problémů, neboť tisk byl podroben přísné cenzuře. Nabízely se dvě možnosti: aktivistická politika, tj. podpora Vídně, za kterou by potom v budoucnu mohli Slovinci žádat určité politické koncese, anebo orientace na vítězství Srbska a dohodového bloku, jejichž cílem bylo dosáhnout odchodu Slovinců z Rakouska a z toho vyplývající vytvoření jihoslovanského státu.

Slovinská otázka, kterou otevřelo osamoceně bojující Srbsko, se na straně Dohody¹⁰ stala už na počátku války součástí jihoslovanské otázky. Hlavními válečnými cíli vlády Srbska bylo osvobození jižních Slovanů. Srbský premiér rokoval o dalším postupu s představitelem dalmatských Chorvatů spolu s chorvatským politikem a všichni jednotně usilovali o sjednocení jižních Slovanů z habsburské monarchie a jejich spojení se Srbskem. Za účelem sjednocení a spojení se Srbskem založili tito Chorvaté na podzim 1914 ve

---

⁸ RYCHLÍK, Jan a kolektiv. Dějiny Slovinska. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2011. s. 140. ISBN 978-80-7422-131-6.

⁹ Předlitavsko (= Cislajtánie) - roku 1867 došlo k Rakousko-Uherskému vyrovnání a rozdělení Habsburské říše na dvě části – na rakouské země a uherské země. Hranicí mezi zeměmi byla řeka Litava. (cit. KOHOUTKOVÁ, Helena-KOMSOVÁ, Martina. Dějiny na dlani. s. 160).

¹⁰ Dohoda – termín užívaný pro společenství Velké Británie a Ruska při první světové válce. (cit. KOHOUTKOVÁ, Helena-KOMSOVÁ, Martina. Dějiny na dlani. s. 179).

Florencii zatím neoficiální Jihoslovanský výbor, který v Paříži zahájil oficiálně činnost 30. dubna 1915.¹¹

Itálie vyhlásila válku Rakousko-Uhersku dne 23. května 1915 a zahájila proti němu válečné operace. Válka se přenesla přímo na slovinské etnické území, neboť hlavní boje se odehrávaly na řece Soči. Dne 30. května 1917, poprvé od vypuknutí války byla svolána říšská rada nástupcem Františka Josefa I. Karlem I.; na zasedání rady odezněla deklarace jihoslovanská (tzv. Májová deklarace), ve které poslanci, kteří byli sdružení v Jihoslovanském klubu, žádají, aby se¹² „na základě národnostního principu a chorvatského státního práva sjednotila všechna území monarchie, na kterých přebývají Slovinci, Chorvati a Srbové, pod žezlem habsbursko-lotrinské dynastie do samostatného státního tělesa, které bude zbaveno veškeré cizí nadvlády a postaveno na demokratickém základě“.¹³ Zásadní překážkou realizace tohoto prohlášení byl existující dualismus a statut Bosny. Slovinci spolu s ostatními Jihoslovany tak ve skutečnosti vykročili na cestu, která vedla ven z habsburské monarchie.¹⁴

Dne 20. července 1917, podepsali zástupci emigrantského Jihoslovanského výboru s tehdejší exilovou vládou Srbského království na ostrově Korfu tzv. Korfskou deklaraci, což byla společná deklarace, v níž se dohodli na poválečném sjednocení jihoslovanského národa, tvořeného Srby, Chorvaty a Slovinci, do jednoho státu. V čele tohoto nově vytvořeného státu měla stát srbská dynastie Karadjordjevićů.

Vládnoucí kruhy v habsburské monarchii v průběhu roku 1918, po pečlivém vyhodnocení proměňující se politické nálady ve státě, několikrát zvažovaly eventualitu souhlasu s ustavením jihoslovanského státního celku uvnitř říše. Jádrem tohoto útvaru měly být chorvatské země propojené s Dalmácií a popřípadě i s Bosnou. Avšak zároveň zdůrazňovaly, že je předem vyloučené, aby součástí tohoto celku byly také oblasti obývané Slovinci. Nesmlouvavý postoj vůči slovinskému problému demonstroval 15. května 1918 císař Karel, když ubezpečil skupinu německých mluvčích ze slovinských zemí, že nesouhlasí

---

¹¹ RYCHLÍK, Jan a kolektiv. Dějiny Slovinska. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2011. s. 142 – 144. ISBN 978-80-7422-131-6.

¹² HLADKÝ, Ladislav. Slovinsko. Praha: Libri, 2010. s. 71. ISBN 978-80-7277-463-0.

¹³ PRUNK, Janko. Slovenski narodni programi. Ljubljana, 1987. s. 174.

¹⁴ RYCHLÍK, Jan a kolektiv. Dějiny Slovinska. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2011. s. 147. ISBN 978-80-7422-131-6.

a zároveň nedopustí odpadnutí těchto krajů od Rakouska, a že je rozhodně i proti myšlence politického sjednocení slovinských oblastí (Sjednocené Slovenii).¹⁵

Slovinská politika s možností kompromisu s Vídní, v důsledku jeho prohlášení, přestala počítat. Místo kompromisu se prosadila myšlenka utvořit Národní radu jako vyšší společný národní orgán politických stran; ve správný okamžik měla Národní rada převzít veškerou moc. Ve dnech 16.-18. srpna 1918 byla ustavena Národní rada v Lublani a poté, dne 6. října 1918, se pak v Záhřebu ustavila Národní rada Slovinců, Chorvatů a Srbů; lublaňská Národní rada se této ústřední radě podřídila. Národní radou v Záhřebu byla dne 31. října 1918 vyhlášena samostatnost Státu Slovinců, Chorvatů (SHS) a Srbů a Národní rada SHS se stala jeho prozatímní vládou. Lublaňská Národní rada fungovala jako její pobočka, avšak v prvních týdnech v mnoha ohledech konala zcela samostatně. Vývoj ve Slovinsku byl obdobný jako v Záhřebu, a tak 31. října odevzdal poslední kraňský zemský prezident Attems Národní radě dobrovolně veškerou správu Kraňska a týž den byla ustavena i slovinská Národní vláda. Již při vyhlášení státu SHS bylo počítáno s jeho pozdějším sjednocením se Srbskem a tak se stalo 1. prosince 1918, kdy byl slavnostně vyhlášen vznik nového státu – Království Srbů, Chorvatů a Slovinců (Království SHS).

2.5 Meziválečné období

Po vzniku Království SHS se vlastně podařilo částečně realizovat starý politický program Sjednocené Slovenie, ovšem za cenu začlenění Slovinců do širšího jihoslovanského rámce.¹⁶ Vzhledem k dřívějším zkušenostem by možná Slovincům s kontakty s ostatními jižními Slovany lépe vyhovoval „užší“ státní rámec v podobě Státu SHS, avšak tento stát neměl šanci na mezinárodní uznání. Ve velice krátké době po vzniku Království SHS se ukázalo, že se do jednoho státu sjednotilo několik celků, které se navzájem hodně lišily, a to nejen především svou dosavadní kulturou (náboženstvím), ale také svými politickými tradicemi, zkušenostmi s parlamentním zřízením, místní samosprávou atd. Zásadním problémem Království SHS se staly rozdílné názory, které se týkaly jeho vnitřního uspořádání. Srbové si přáli stát přísně centralistický, kde významnou roli hraje panovník a královské dynastie, jak tomu bylo v Srbském království; Slovinci a Chorvati naopak žádali,

---

¹⁵ HLADKÝ, Ladislav. Slovinsko. Praha: Libri, 2010. s. 71-73. ISBN 978-80-7277-463-0.

¹⁶ RYCHLÍK, Jan a kolektiv. Dějiny Slovinska. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2011. s. 149-153. ISBN 978-80-7422-131-6.

aby se uvnitř nového státu respektovaly tradice tehdejších historicko-politických zemí, zejména tradice jejich autonomní samosprávy.¹⁷

2.5.1 Otázka hranic

10. září 1919 byla podepsaná mírová smlouva, ve které byly stanoveny jugoslávsko-rakouské hranice, které zahrnovaly Kraňsko a Dolní Štýrsko, z jižních Korutan připadla pouze malá část (tzv. Prevalje). Při hranici s Maďarskem získalo Království SHS Zámuří, oblast, kde působila slovinská většina. 4. července 1920 byla podepsána mírová smlouva v Malém Trianonu ve Versailles, kde bylo stanoveno, že několik obcí v povodí řeky Ráby zůstane na maďarském území. Naproti tomu jednání o hranici s Itálií dopadlo špatně pro Slovinci. To stanovila smlouva podepsána 12. listopadu 1920 v Rapallu. Přístav Terst, větší díl Istrie včetně celého poloostrova Pula, Přímoří, Gorici a velkou část západního Kraňska včetně měst Idrija a Postojna získala Itálie.¹⁸

2.5.2 Unitaristický charakter Království SHS

Jugoslávská ústava schválená 28. června 1921 (tzv. vidovdanská ústava) potvrdila politicky centralistický a národnostně unitaristický charakter Království SHS, ve kterém měl výrazné pravomoci panovník. Koncepce jednotného jugoslávského národa byla dosti umělá a vnitřně složitá, snaží se obhájit užívání tří „kmenových“ jmen (Srbové, Chorvati, Slovinci), tří náboženství (pravoslaví, katolictví a islám), dvou variant oficiálního úředního jazyka (srbochorvatský a slovinský jazyk) a dvou variant písma (cyrilice, latinka). Krátce po vzniku společného státu ovládli Srbové – jako nejpočetnější a politicky nevlivnější etnická skupina – nejen místa v armádě, policii a centrálních úřadech, ale také velkou část úřednických míst v chorvatských zemích, toto vše způsobila totožnost srbského a chorvatského jazyka. Tato skutečnost vyvolala velký odpor Chorvatů, kteří si vždy velice zakládali na tradicích své starobylé státnosti a samosprávy. Slovinci byli v meziválečné době v jisté výhodě oproti Chorvatům. Slovinština byla uznána jako jedna z „kmenových“ variant oficiálního jugoslávského státního jazyka a v důsledku toho byl na slovinském etnickém území úředním

---

¹⁷ HLADKÝ, Ladislav. Slovinci. Praha: Libri, 2010. s. 77-78. ISBN 978-80-7277-463-0.

¹⁸ RYCHLÍK, Jan a kolektiv. Dějiny Slovinci. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2011. s. 154-155. ISBN 978-80-7422-131-6.

jazykem slovinský jazyk. V meziválečném období měli Slovinci většinu úřadů a škol na svém území víceméně ve vlastních rukou, protože Srbů znalých slovinského jazyka bylo málo.

2.5.3 Slovinci za Královské diktatury

Všeobecného znechucení širokých vrstev z politiky se rozhodl využít král Alexandr k nastolení své osobní diktatury. V noci z 5. na 6. ledna 1929 byl proveden státní převrat za pomoci důstojnických kruhů, naštěstí se obešel bez krveprolití.¹⁹ Skupština²⁰ byla prohlášena za rozpuštěnou a vidovdanská ústava za zrušenou. Hlavou veškeré výkonné a zákonodárné moci v zemi se stal král Alexandr, došlo k rozpuštění všech volených samosprávních orgánů a byla zrušena svoboda tisku.²¹ Dne 3. října 1929 byl stát přejmenován na Království Jugoslávie a současně byla zavedena nová správní reforma, která území království rozdělovala do devíti velkých krajů (tzv. bánovin), jejichž hranice záměrně ignorovaly hranice někdejších „historických“ zemí. Nebylo přitom náhodou, že v šesti z devíti bánovin měli etnickou převahu Srbové. Dne 9. září 1931 vydal král novou, oktrojovanou ústavu, která byla ve své podstatě ještě centralističtější, než předchozí vidovdanská, mimo jiné zakázala všechny politické strany, které působily na národním či náboženském základě. V závěru roku 1932 vydala v té době zakázaná Slovinská lidová strana politické prohlášení, které nazvala Slovinská deklarace. V dokumentu se mj. požadovalo: uznání národní individuality Slovinců, právo užívat vlastní jméno a prapor, dále aby byly podporovány snahy Slovinců o dosažení etnické jednoty, získání finanční autonomie a zajištění politické a kulturní svobody. Podle představ těch, kteří sestavovali deklaraci, se měli Slovinci, Chorvaté a Srbové vzájemně dohodnout na transformaci státu ve společenství „samosprávných celků“, z nichž jedním mělo být i Slovinsko. Tyto požadavky byly královským režimem dlouho ignorovány.

Počátkem října 1934 byl na krále Alexandra během jeho návštěvy Francie, spáchán v Marseille atentát. Po králově smrti se postavila do čela Jugoslávie regentská rada (regenti vládli za dosud nezletilého Alexandrova syna Petra), v níž měl hlavní slovo bratranec zemřelého krále kníže Pavel Karadjordjević.²²

---

¹⁹ HLADKÝ, Ladislav. Slovinsko. Praha: Libri, 2010. s. 79-80. ISBN 978-80-7277-463-0.

²⁰ Skupština – srbské národní shromáždění (cit. ŠESTÁK, Miroslav a kolektiv. Dějiny jihoslovanských zemí. s. 193).

²¹ RYCHLÍK, Jan a kolektiv. Dějiny Slovinska. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2011. s. 166. ISBN 978-80-7422-131-6

²² HLADKÝ, Ladislav. Slovinsko. Praha: Libri, 2010. s. 82. ISBN 978-80-7277-463-0.

3 Hospodářství Slovinska v 19. a první polovině 20. století

3.1 Hospodářství dnešního Slovinska v letech 1815 – 1848

V období tzv. Metternichova absolutismu nebyly kladeny hospodářskému a technologickému pokroku žádné větší překážky. Poměrně dobré podmínky poskytoval Všeobecný občanský zákoník z roku 1811 také pro rozvoj manufakturního a průmyslového podnikání a položil tak solidní základy kapitalismu. Na venkovech v tomto období docházelo k častějšímu zavádění střídavého obdělávání půdy. I přes reakční charakter Metternichova režimu nebylo možné, aby vláda zrušila všechny reformy provedené francouzskou správou, a tak zde poddaným zůstalo právo volné dispozice s jimi obdělávanou půdou včetně práva na její svobodné dělení. Tato situace sice na jedné straně vedla k uvolnění dispozičního práva k půdě u poddaných, ale současně měla za následek často neúměrné drobení selských statků. Část rolníků dokázala v době napoleonských válek „zbohatnout“ díky obchodu se zemědělskými plodinami a v důsledku inflace a státního bankrotu v roce 1811 byli schopni zaplatit své dluhy, na druhé straně jiná část se sociálně propadla na úroveň domkařů či bezzemků, kteří museli hledat obživu v rodícím se průmyslu. Roboty stále ztrpčovala rolníkům život. Na základě dohody s pozemkovou vrchností umožňoval patent z roku 1846 rolníkům z roboty se vykoupit a získat tak půdu do úplného vlastnictví, to si však mohla dovolit jen úzká vrstva nejzámožnějších sedláků, stejné podmínky měli i Slovinci obývající vnitřní rakouské země.

Ve Slovinsku nebylo velké město, které by se stalo hospodářským a kulturním centrem, což bylo nevýhodou pro slovinské národní hnutí. Největším slovinským městem byla Lublaň, koncem první poloviny 19. století měla necelých 20 000 obyvatel. Ačkoli zde neexistovalo žádné velké město s koncentrací velkého počtu obyvatelstva, docházelo v období po vídeňském kongresu k růstu průmyslové výroby, a to v oblasti zpracování rud. V letech 1825-1850 se výroba železa zdvojnásobila a dosáhla asi 5000 tun ročně. Nejvýznamnějšími středisky hutní výroby se staly Železniki, Kamna Gorila, Kropa, Dvor, Jesenice. Kamenouhelné doly byly otevřeny v obci Leše, kde roční tržba dosahovala na sklonku zkoumaného období 700 000 tun uhlí ročně. Symbolem nové průmyslové éry se stalo zavádění parních strojů, první parní stroj byl použit v lublaňském cukrovaru roku 1835. Jejich počet se zvyšoval, v roce 1841 jich bylo osm, v roce 1847 údajně 25. Vedle starých manufaktur vznikají nové, objevují se první továrny, které jsou vybavené stroji (např. na

výrobu textilu). Je zřejmé, že většina vlastníků průmyslových závodů byla německé či italské národnosti, přesto postupně vzniká i slovinská podnikatelská vrstva. Nově vznikající podniky potřebovaly pracovní sílu, což znamenalo přesun většího počtu lidí z venkova do měst a vznik slovinského námezdního dělnictva.

Velký význam měl i rozvoj dopravy. V Terstu, což byl nejvýznamnější přístav rakouské monarchie, byl v roce 1818 spuštěn na vodu první parník.

3.2 *Hospodářství dnešního Slovinska za doby tzv. Bachova absolutismu*

Dobou poměrně úspěšného vývoje v hospodářském ohledu byla padesátá léta. V této době bylo zrušeno poddanství a někdejší poddanská půda byla převedena do úplného vlastnictví rolníků, což přispělo k vytvoření poměrně silné vrstvy bohatých sedláků na venkově; na druhé straně náhrada za tuto půdu, kterou částečně zaplatil stát, znamenala pro šlechtu získání finančních prostředků, které bylo možné vložit do podnikání. Zrušením poddanství byla někdejší rustikální půda postavená na stejnou úroveň s půdou dominikální, avšak přesto zde zůstal určitý rozdíl v zapisování této půdy: držba někdejší šlechtické (dominikální) půdy byla i nadále zapisována do zvláštních knih – zemských desek, zatímco někdejší půda poddanská (rustikální) byla evidována v pozemkových knihách. Kupovat deskovou půdu mohl v současné době každý, stejně tak jako i šlechtic mohl koupit někdejší rustikální půdu. Na vesnici existovala vedle vrstvy bohatých sedláků i početná vrstva středních a malých rolníků a bezzemků, kteří neměli dobré sociální postavení. Malí rolníci a bezzemci se stali zálohou pracovních sil pro průmysl, který se začal rozvíjet.

3.3 *Hospodářství ve druhé polovině 19. a na počátku 20. století*

3.3.1 *Zemědělství a migrace*

Ve druhé polovině 19. a na počátku 20. století žila většina slovinského obyvatelstva na vesnici, Slovinci byli převážně národem rolníků. Důsledky rozsáhlé zemědělské krize se ve slovinských zemích začaly projevovat zhruba již od počátku 70. let; tato krize byla způsobena dovozem lacinějších zemědělských produktů ze zahraničí. Slovinští rolníci, kteří hospodařili převážně v nepříliš úrodných horských či podhorských oblastech, které nebyly

příliš úrodné, neměli finanční prostředky na zaplacení státních daní, které se trvale zvyšovaly a jejich statky se navíc stále zmenšovaly a drobily, většina zemědělských usedlostí byla malá a nedosahovala ani výměry 5 ha. Takováto malá hospodářství sama spotřebovala většinu svých vyprodukovaných zemědělských plodin nebo je prodávala na místních trzích. Přesto počet obyvatelstva ve druhé polovině 19. století stoupal. Jedním z východisek z této tíživé situace byl pro část rolníků odchod do měst za prací, zejména do vznikajících továren. Z tohoto důvodu podíl zemědělského obyvatelstva mezi Slovinci poklesl z 83% v roce 1857 na 67% roku 1910. Vlastně vůbec neexistovala velká slovinská města: Lublaň měla v roce 1869 jen 22 593 obyvatel, v roce 1910 41 727, Maribor v roce 1896 12 828, v roce 1910 27 991. Ve stejném roce žilo v Gorici 30 995 obyvatel a v Klagenfurtu 28 911, avšak z větší části tito obyvatelé mluvili německy. Jediným velkoměstem s více než 100 000 obyvateli byl Terst, v tomto městě ovšem tvořili Slovinci menšinu.

Jak jsem již zmínila, část zemědělského obyvatelstva našla uplatnění v průmyslu, mnoho Slovinců ale také emigrovalo. Emigrace se zvýšila především po roce 1867, v němž byla prosincovou ústavou potvrzena svoboda stěhování (ke stěhování uvnitř habsburské monarchie, ale i do ciziny, byl potřebný výslovný souhlas státních úřadů). V období od počátku osmdesátých let 19. století do první světové války se vystěhovalo asi 300 000 Slovinců, což byla téměř třetina všech Slovinců vůbec. Slovinci, kteří emigrovali, mířili v té době především do USA, v menší míře pak do Jižní Ameriky (především do Brazílie), ale také do západní Evropy a dokonce i na Kavkaz.

Ve vnitřních rakouských zemích nemělo Rakousko-uherské vyrovnání přímý vliv na hospodářské poměry. Tak jako již dříve se v hospodářské politice státu prosazoval směr zdůrazňující politickou a hospodářskou svobodu - liberalismus (umožňující soukromé vlastnictví a svobodné podnikání). Na přelomu šedesátých a sedmdesátých let se průmysl rozvíjel i ve Slovinsku, i když v rámci monarchie nebyl slovinský průmysl nijak příliš významný.

3.3.2 Průmysl a námořní doprava

Hlavními průmysly, které se rozvíjely na slovinském území ve druhé polovině 19. století, byly nezanedbatelný textilní a potravinářský průmysl, dále těžba dřeva a jeho zpracování, ale především se zde těžila a zpracovávala ruda. Větší část továrenských podniků byla malá, zpravidla šlo o rodinné podniky. Počet dělníků nebyl nijak závratný: v Lublani bylo na počátku sedmdesátých let 19. století jen 2000 osob, kteří se živili výhradně námezdní

prací jako tovární dělníci či námezdní síly v dílnách, teprve na přelomu století jejich počet stoupl asi na 5000. V té době byl celkový počet dělníků na slovinském etnickém území asi 45 000 – 50 000.

Rodily se první velké průmyslové společnosti, u jejichž vzniku stál především cizí kapitál a Němci, respektive Němci židovští podnikatelé. V roce 1869 založili bankéř Lambert Karl Luckmann, obchodníci Karl Holzer a Vincenc Seuniger spolu s baronem Karlem Zoisem Slovinskou průmyslovou akciovou společnost, která se zabývala výrobou železa v oblasti horní Sávy. V roce 1872 tato společnost koupila rudný důl Petrova gora u Topuska. V důsledku hospodářské krize v roce 1873 se společnost dostala do problémů, avšak brzy se dokázala z této krize vzpamatovat. Od roku 1888 začala budovat komplex vysokých pecí v Jesenici, z něhož se staly postupně největší slovinské železářny vůbec. Společnost také těžila a zpracovávala manganové rudy.

První místo v námořní dopravě si udržoval stále Terst, i když stoupl zároveň i význam města Rijeky. Daleko za Terstem a Rijekou zůstaly další přístavy, které se nacházejí na severním Jadranu jako Koper a Piran. Pula - istrijský přístav, si udržel svůj význam jako vojenská námořní základna. V roce 1867 byl Terst domovským přístavem 119 plachetnic pro dálkovou plavbu s celkovou tonáží (výtlakem) nad 50 000 BRT (brutto registrovaných tun) a 70 parolodí pro dálkovou plavbu s tonáží 34 000 BRT. Obrat obchodu, který byl veden přes Terst, se mezi roky 1850 a 1880 zdvojnásobil. V Terstu byl v osmdesátých letech vybudován nový moderní přístav. V druhé polovině 19. století se navíc rychle navyšoval počet Slovinců, kteří přicházeli do tohoto přístavního města, takže se v jeho případě jednalo o jediné slovinské velkoměsto.

Na základě rozvoje průmyslu a také většího rozmachu slovinských kulturních institucí se do konce století Slovinci dostali mezi poměrně vyvinuté společnosti se silnou střední vrstvou. Slovinci se velmi blížili v sociálním ohledu jiným střeoevropským národům, mimo jiné také Čechům.

3.4 Zakládání spořitelen

Slovinci zakládali místní spořitelny (tzv. hranilnice), v čemž měli poměrně velké tradice. Již v roce 1820 byla založena v Lublani Kraňská spořitelna (Kranjska hranilnica), v roce 1856 vzniklo v Lublani Družstvo pro finanční pomoc obchodníkům a řemeslníkům (družbo za denarno pomoč obrtnikom in rokodelcem), což byla obdoba u nás založených

českých záložen a kempeliček. Hlavním cílem bylo půjčovat peníze na nízký úrok, který nepřesahuje 5%. Po roce 1862 byla síť spořitelen a „peněžních družstev“ rozšířena po celém slovinském etnickém území. Ve Štýrsku a v Korutanech slovinské spořitelny navíc bojovaly s tamními německými finančními institucemi. Do doby než se rozpadlo Rakousko-Uhersko vzniklo na slovinském etnickém území celkem 19 družstevních záložen a spořitelen. V roce 1868 byla založena Lublaňská obchodní banka a roku 1871 vznikla První slovinská všeobecná akciová banka, v roce 1883 vznikl v Celji Svaz slovinských spořitelen. Byl rozdíl mezi spořitelny a bankami, zatímco spořitelny zhodnocovaly kapitál, který získaly z dobrých vkladů obyvatelstva, banky získávaly akciový kapitál zpravidla z větší části ze zahraničí. Počet bank a jejich poboček se, s výjimkou krátké hospodářské krize po krachu na vídeňské burze v roce 1873, neustále rozšiřoval. Na slovinském území působily nejen banky založené ve Slovinsku, ale i pobočky jiných velkých rakouských bank, mimo jiné v Lublani například pobočka pražské banky Slavie.²³

3.5 Hospodářství Slovinska v Království SHS

V rámci Rakousko-Uherska byly Kraňsko a Dolní Štýrsko z ekonomického hlediska spíše okrajovými oblastmi, v nových podmínkách se staly jednou z nejrozvinutějších částí nového státu. Slovinsko a část Chorvatska se stala „průmyslovým severem“, který byl v ostrém kontrastu s nerozvinutým „agrárním jihem“, který zahrnoval většinu Srbska, Bosnu, Černou Horu, Kosovo a Makedonii. Po rozpadu Rakousko-Uherska se slovinskému průmyslu uzavřely trhy v ostatních vnitřních rakouských zemích, kam do té doby směřovala většina produkce, avšak vznikly nové možnosti, které byly vytvořeny právě vnitřním trhem Království SHS. Slovinci zároveň měli velkou výhodu v tom, že komunikovali s Itálií a Německem, kam se vyvážely především suroviny jako dřevo a kovy. Tak jako ostatní evropské země i Slovinsko bylo zasaženo poválečnou krizí, která trvala přibližně do roku 1923. Následoval však poměrně rychlý vzestup a hospodářství se rychle rozvíjelo. Koncem dvacátých let vyrábělo na slovinském území až 545 průmyslových podniků, ve kterých se zpracovávalo dřevo (150 podniků), textil (58 podniků) a kovy (57 podniků). Např. Lublaň byla centrem železářského, textilního, ale i kožedělného průmyslu. Stejně tak Maribor. Dalšími významnými průmyslovými městy byly Jesenice (železářský průmysl), Kraj, Tržič a

---

²³ RYCHLÍK, Jan a kolektiv. Dějiny Slovinska. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2011. s. 113-129. ISBN 978-80-7422-131-6.

Litije (textilní průmysl) a Celije (kožedělný průmysl). Významným mezníkem bylo zahájení vysílání lublaňského rozhlasu (28.10.1928). Avšak Velká hospodářská krize v letech 1929 až 1933 zasáhla Slovinsko devastujícím způsobem. Teprve v polovině třicátých let úroveň výroby opět stoupla na hospodářské výsledky z konce 20. let. V této době vyrábělo na slovinském území elektrickou energii 758 elektráren a 36 % domácností bylo připojeno k elektrické rozvodné síti.

Sítě železniční a silniční byla v celém Království SHS ve Slovinsku relativně nejhustší, ale vznik nového státu si vynutil přesměrování dopravy. Z důvodu špatných vztahů mezi Jugoslávií a Itálií ztratila dosavadní hlavní železnice Vídeň - Štýrský Hradec - Maribor - Lublaň - Terst s odbočkou do Rijeky částečně svůj význam, neboť oba důležité jadranské přístavy (Terst a Rijeka) připadly právě Itálii. Nebylo možné, aby Rijeku a Terst nahradil přístav Sušak (vedle Rijeky), a tak hlavním jugoslávským přístavem na Jadranu se postupně stal Split. Další významnou ztrátou byla i dříve důležitá železnice z Mariboru přes Dravograd do Klagenfurtu a dále přes Villach do Franzenfeste (Fortezza), neboť ta byla nyní přerušena státní hranicí s Rakouskem a navíc Fortezza připadla též Itálii. Pro nově vzniklý stát mělo nyní větší význam spojení Lublaně se Záhřebem a Bělehradem, tj. na železnici ve směru západ – východ, na místo dosavadního směrování sever - jih (Vídeň – Terst). Bohužel přestavba této klíčové železnice Lublaň – Záhřeb – Bělehrad na hlavní dvoukolejnou trať nebyla přes veškeré úsilí po celé meziválečné období dokončena.

Zemědělství bylo sice v Království SHS všeobecně na nízké úrovni, nicméně právě ve Slovinsku, které bylo spojené s někdejšími banským Chorvatskem a Slavonií, byla situace relativně nejlepší. Zde (a taktéž ve Vojvodině) se již v meziválečném období v největších hospodářstvích používala umělá hnojiva, místy i zemědělské stroje. Není pochyb o tom, že progresivním opatřením v zemědělství byla pozemková reforma. Ta přinesla vyvlastnění půdy habsburského rodu, z části německojazyčné a maďarskojazyčné šlechty, dále „tureckých begů“, tj. velkých muslimských vlastníků, resp. půda jakýchkoliv vlastníků přesahujících 300 hektarů zemědělské půdy (ve Vojvodině 500 hektarů) v oblasti Bosny, Novopazarského sandžaku a Makedonie. Z důvodů vnitropolitických a mezinárodních byla později část půdy, na kterou se reforma měla vztahovat (zejména půda církevní, ale v muslimských oblastech i půda některých muslimských vlastníků), ze záboru vyňata. Stát převzal půdu nad stanovenou mez a přidělil ji za náhradu rolníkům. Tuto přidělenou půdu nemuseli rolníci zaplatit ihned, ale měli ji možnost splácet (nejdéle však po dobu 30 let). Původní majitelé, kteří byli jugoslávskými občany, dostávali okolo dvou hektarů půdy, váleční veteráni a noví osídlenci

hektarů šest. Z důvodu nedostatku půdy měla reforma na slovinském etnickém území jen omezený význam, protože nebylo možné tuto půdu parcelovat.

3.6 Stávky, které zasáhly do oblasti hospodářství

Ani částečná ekonomická úspěšnost a určitý růst průmyslové výroby nemohly odstranit dlouhotrvající nezaměstnanost a přelidněnost venkova. Reálné mzdy dělníků v polovině třicátých let skoro nedosahovaly úrovně poloviny dvacátých let. Tyto těžké životní podmínky dělníků vedly k růstu stávkového hnutí a v roce 1936 zachvátily stávky celou zemi (mnohde si dělníci vymohli těmito stávkami vyšší platy).

Krátce po vzniku nového státu, po roce 1918, se zemí přelila vlna stávek, která zasáhla samozřejmě i poměrně průmyslově rozvinuté Slovinsko. Velká stávka se uskutečnila například v dolech v Trbovelj ve dnech 16. - 18. prosince 1918, stávky a demonstrace zachvátily velká města po celé zemi, ve Slovinsku hlavně město Lublaň. Charakter stávek byl především hospodářský, stávkující požadovali například osmihodinový pracovní den, což se nakonec sociálním demokratům skutečně podařilo prosadit.

Na železnicích vypukla dne 16. dubna 1920 generální stávka, k níž se pak připojili dělníci z dalších odvětví.²⁴

3.7 Hospodářství v souvislosti s kulturou

Slovinské hospodářství má samozřejmě v tomto století velikou spojitost s politickou situací, Slovinci se snaží vystupovat jako jeden samostatný národ různými prostředky, mezi něž patří i hospodářský a kulturní rozmach. Pozice Slovinců v Terstu sílí, symbolem této sílící pozice se stala roku 1904 výstavba architektonicky honosného slovinského Národního domu a o rok později založení Jadranské banky, která byla kapitálově velmi silná. Slovinský sociální demokrat Henrik Tuma v reakci na tyto skutečnosti vydal roku 1907 práci s názvem Jihoslovanská idea a Slovinci, ve které nabádal, aby si Slovinci mezi své hlavní politické cíle zařadili i ovládnutí Terstu. To by samozřejmě radikálně zvýšilo jejich význam jako národa i význam jižních Slovanů jako celku.

---

²⁴RYCHLÍK, Jan a kolektiv. Dějiny Slovinska. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2011. s. 156-157. ISBN 978-80-7422-131-6.

Intelektuálové měli optimistické vize, které přijímali prostí Slovinci s poněkud smíšenými pocity. Je pravdou, že byli skutečně svědky nebývalého hospodářského, ale i kulturního rozmachu: například roku 1898 přijelo do Lublaně první auto, roku 1901 zde začala jezdit tramvaj, roku 1904 slavili slovinští impresionisté v čele s Richardem Jakopičem výrazný úspěch na výstavě výtvarníků ve Vídni, o rok později byl na velké národní slavnosti uprostřed Lublaně odhalen pomník básníka France Prešerna a roku 1906 byla dokončena technicky velice náročná železniční trať s řadou dlouhých tunelů a mostů vedoucí z Villachu přes Jesenice, Bohinjskou Bystrici a Gorici do Terstu, která významně zkracovala dosavadní spojení západních rakouských zemí a jihu Německa s Jaderským mořem.²⁵

3.8 Předpoklady

Důležitými předpoklady rozvoje hospodářství jsou výhodná ekonomická a geografická pozice, vytvořený výrobní a vědecko-technický potenciál a vyspělá infrastruktura.

Hospodářství (ekonomika) je shrnutí hospodaření určitého subjektu například státu, organizace nebo jednotlivce. Věda, která zkoumá chování subjektů, které se ekonomicky projevují, se nazývá ekonomie.

V ekonomice je možné rozeznat čtyři sektory, lišící se druhem ekonomické činnosti:

Primární sektor, do kterého spadají činnosti zemědělství, hornictví a příbuzných oborů. Ve vyspělých ekonomikách je jeho význam utlumen.

Do sekundárního sektoru patří zpracovatelský průmysl (např. potravinářství, strojírenství). Podíl tohoto sektoru ve vyspělých ekonomikách stagnuje.

Terciální sektor zahrnuje služby a související ekonomické činnosti. Ve vyspělých ekonomikách terciální sektor zcela dominuje nad všemi ostatními sektory.

Kvarterní sektor, je sektorem, který prudce narůstá zejména v nejvyspělejších ekonomikách. Patří sem činnosti ve vědě, výzkumu a školství.

V případě území obývaného Slovinci se zaměříme pouze na dva sektory, a to primární a sekundární.²⁶

Předpokladem pro primární sektor (což je i zemědělství) je vhodné území a kvalitní půda. Ve Slovinsku je jen 43% vhodného území, kdy je pouze 1/4 kvalitní půdy a 1/3 dostačující půdy. Jako i jinde ve světě, tak i ve Slovinsku se v době industrializace zmenšil podíl

---

²⁵HLADKÝ, Ladislav. Slovinsko. Praha: Libri, 2010. s. 65. ISBN 978-80-7277-463-0

²⁶Ekonomika-management.studentske.cz [online]. 2012 [2012-05-29]. Dostupné z WWW:<http://www.ekonomika-management.studentske.cz/2008/03/hospodsk-sektory.html>.

zemědělského obyvatelstva. Nejvíce zemědělského obyvatelstva se nacházelo a v současné době nachází v oblasti Zámuří. Do zemědělství řadíme živočišnou výrobu a rostlinnou výrobu, rybolov a lesnictví.²⁷

Předpokladem pro sekundární sektor (zpracovatelský průmysl) je samozřejmě poptávka, nabídka a dostatečné pracovní síly.²⁸

3.9 Surovinová základna

Velké zásoby kamene sloužily hlavně ke stavebním účelům. Velmi významným kamenolomem byl Podpeč, odkud byl získáván kámen na různé stavební činnosti.

V 19. století došlo k velkému rozmachu těžby uhlí, a to zejména hnědého. Těžba byla prováděna na mnoha místech, Goreňsko, Korutany a Posávská vrchovina. Největší slovinskou tepelnou elektrárnu v nedaleké Šoštanji dnes zásobuje jeden z nejvýznamnějších dolů na lignit ve Velenje (od 1887)..

Další surovinou, které byl dostatek, byla železná ruda. Těžila se hlavně v oblasti Korutan a na Goreňsku.

Celá řada dolů, ve kterých se těžilo, je dnes uzavřena a kovy nejsou využívány, avšak ve Slovinsku byly a jsou využitelné i nekovové rudy. Rtuť je právě jedním z nejvýznamnějších rud, které se ve Slovinsku využívaly již od roku 1490. První důl byl vybudován ve městečku Idrija, kde byla rtuť objevena. Touto výsadou je městečko Idrija jedním z nejvýznamnějších měst do první světové války.²⁹

4 Výstavba Jižní železnice

Výstavba tzv. Jižní železnice přispěla ke společenskému a hospodářskému povznesení jižního Štýrska, Kraňska a rakouského Přímoří v průběhu 40. a 50. let 19. století. Tzv. Jižní železnice měla vzhled dvojkolejné tratě spojující Vídeň s nejdůležitějším přístavem monarchie Terstem. Šlo o součást Jižní dráhy (Sudbahn), která měla spojit Vídeň s Terstem.

---

²⁷ GAMS, Ivan. Geografske značilnosti Slovenije. Ljubljana: Založna Mladinka knjiga, 1998. s. 51. ISBN 86-11-15392-8.

²⁸ Ekonomika-management.studentske.cz [online]. 2012 [2012-05-29]. Dostupné z WWW:<http://www.ekonomika-management.studentske.cz/2008/03/hospodsk-sektory.html>.

²⁹ Slorealie.upce.cz [online]. 2012 [2012-05-29]. Dostupné z WWW:<http://www.slorealie.upce.cz/suroviny.html>.

Trasa, po které vedla trať, směřovala z Vídně přes alpský průsmyk Semmering do Brucku nad Murou a z tohoto místa dále přes Štýrský Hradec a Lublaň do Terstu. V roce 1841 byla zahájena stavba předalpského úseku Vídeň – Gloggnitz a ve stejné době se pracovalo také na stavbě zaalpského úseku ve Štýrsku.³⁰ Železnice byla také přivedena do Mariboru, roku 1846. Poté zde došlo ke vzniku velkých železničních dílen, skladů a železnice dala také podnět k založení řady továren. Tudíž můžeme konstatovat, že teprve Jižní železnice učinila z Mariboru důležité hospodářské kulturní centrum, ačkoli jeho historické kořeny – jako poměrně starého obchodního střediska na řece Drávě – sahají až do středověku. Když byla železnice dostavěna, začalo se toto město velmi rychle rozvíjet, což přispělo k výrazné změně skladby jeho obyvatelstva. K dosavadním Němcům nyní velmi hojně přibývalo Slovinců, které přilákalo toto město kvůli pracovním příležitostem. Slovinci přišli za prací ze zemědělského okolí po skončení feudálních vztahů a zároveň pod vlivem začínajícího rozmachu místního průmyslu.³¹

Do Lublaně přijel první vlak roku 1849 a i zde měla Jižní železnice podobný dopad jako v případě města Maribor. I když do Lublaně přijel vlak již ve 40. letech, pravidelná doprava mezi Lublaní a Vídní byla zahájena teprve v roce 1854. Důvodem bylo dostavění vysokohorského úseku železnice přes alpský průsmyk Semmering, koncem předcházejícího roku. Celá trať až do Terstu byla otevřena v roce 1857.³²

Naopak města, která byla v minulosti významná, zůstala po dlouhý čas mimo bezprostřední dosah železnice, například starobylé město Ptuj. Tím, že byla od železnice vzdálená, zaznamenávala koncem 19. století spíše hospodářský postih a početní stagnaci obyvatel.³³

Druhá polovina 19. století znamenala pro rozvoj dopravy rovněž velký přínos. Období do konce padesátých let, bylo dobou, kdy na slovinském území fungovala jen jediná železnice spojující Vídeň s Lublaní a s Terstem. Ovšem počátek šedesátých let zaznamenával rozmach železniční sítě, jelikož se začala rozšiřovat Jižní železnice pomocí odboček. V roce 1860 byla otevřena trať Terst – Gorila – Udine (slovinsky Videm), díky čemu se propojilo Přímoří s Goricí a Gradiškou, ale také s Benátkami, které byly tehdy ještě rakouské. Další železnice

---

³⁰RYCHLÍK, Jan a kolektiv. Dějiny Slovinska. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2011. s. 98. ISBN 978-80-7422-131-6.

³¹HLADKÝ, Ladislav. Slovinsko. Praha: Libri, 2010. s. 56. ISBN 978-80-7277-463-0.

³²RYCHLÍK, Jan a kolektiv. Dějiny Slovinska. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2011. s. 98. ISBN 978-80-7422-131-6.

³³HLADKÝ, Ladislav. Slovinsko. Praha: Libri, 2010. s. 56. ISBN 978-80-7277-463-0.

spojila roku 1861 Pragersko na Jižní dráze přes Ptuj s Velkou Kanižou (Nagykanizsa), tím bylo slovinské území spojeno s uherskou železniční sítí. Výstavbou odbočky z obce Zurani Most k chorvatským (respektive uherským) hranicím u Savského Marofu došlo v roce 1862, a tím získala Lublaň možnost spojení se Záhřebem a Sosákem. Železniční síť, která vedla do Mariboru byla o rok později prodloužena až do Villachu, avšak v prodlužování sítě se pokračovalo až do Franzenfeste v jižním Tyrolsku (dnes Fortezza v severní Itálii). I Lublaň se dočkala prodloužení tratě, roku 1870, díky které byla spojena s Korutany a touto tratí (vedla proti proudu řeky Sávy) se dalo dostat přes Kranj a Javorník do Jesenice a odtud přes Tarvis (slovinsky Trnož, dnes italské Tarvisio) do Villachu. Teprve když byl vystavěn horský tunel v Karnických Alpách, byla Jesenice spojena s Villachem a Klagenfurtem přes Rossenbach. V roce 1872 byla postavena odbočka Pivka – Rijeka (italsky Fiume), po vzniku této odbočky došlo k velmi významnému spojení s druhým nejdůležitějším rakousko-uherským přístavem na Jadranu (Rijeka patřila do uherské části monarchie). V roce 1876 bylo ze stanice Divačka vybudováno spojení i do istrijského přístavu, který má název Pula (Pulja, slovinsky Pulj). Dobudování železniční sítě na místní úrovni, což představovala například trať Lublaň – Kamnik apod., proběhla v devadesátých letech.

Hlavní společenský proces 19. a 20. století, industrializace, velmi změnil výrobu, sociální složení, životní styl a životní úroveň také ve Slovinsku. Před 19. stoletím velký podíl výroby spočíval v manufakturách a řemeslných dílnách. Uvedením parního stroje v 19. století uspíšilo úpadek řemesel (tkalcovství,...) a formace textilních továren, koncentrace železa a rudy. Ukončení feudálních poměrů přineslo v druhé polovině století rozkvět nových průmyslových odvětví, kovových, dřevěných, kožených a potravinových.

Výstavba Jižní železnice roku 1847 do Mariboru, 1857 do Terstu a ostatních přípojů, urychlila industriální rozvoj krajů, kterými vedla, a to zvláště Mariboru, Celje, tzv. Černého revíru (uhlí), Lublaně (kovový, textilní, potravinářský a tabákový průmysl). Vznikly tak první průmyslové regiony, povětšinou v tzv. průmyslovém púlměsíci (Drávské pole, Saviňská dolina, Černý revír, Goreňsko a Lublaň). Uvnitř tohoto púlměsíce byla Mezišská dolina s ocelárnou jak na hřebenech, tak i na rovinách a patřila sem také oblast Idrije (důl).³⁴

Díky politice rozvoje došlo k rozvoji dalších průmyslových oblastí mimo hranice tzv. průmyslového púlměsíce, kde byly založeny továrny se sloučením řemeslných dílen a

---

³⁴RYCHLÍK, Jan a kolektiv. Dějiny Slovinska. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2011. s. 156-157. ISBN 978-80-7422-131-6.

vytvořením nových. Mezi tyto nově vzniklá ohniska patří Novo Město, Črnomelj, Metlika, Murska Sobota, Koper, Izola, atd.

5 Česko-slovenské vztahy

5.1 Doba konce 18. století až do roku 1918

Před vznikem první světové války došlo k prohloubení vztahů mezi Čechy a Slovinci, zejména v období tzv. novoslovanství. Ze slovinského prostředí byl velmi výraznou postavou v novoslovanském hnutí Ivan Hribar, který byl blízkým přítelem Karla Kramáře, který byl představitelem a vůdčí osobností tohoto hnutí. Zintenzivnění hospodářské spolupráce se stalo Hribarovou hlavní idejí. (na počátku 20. století se český kapitál rozpínal do jiných prostředí než do českých zemí, což znamená, že proudil i do slovinských zemí. S českou pomocí vznikla Jadranská banka, Lublaňská kreditní banka a pojišťovna Slavie.) Vztah česko-slovenský se po rozpadu Rakouska-Uherska značně změnil a kontakty jak politické, tak i hospodářské se mezi těmito zeměmi posunuly. Silné vazby česko-slovenské spolupráce se rozmělnily v daleko širších stycích česko(slovensko)-jugoslávských.

Ačkoliv docházelo k oslabování úzkých styků mezi Čechy a Slovinci v rámci vztahů česko-jugoslávských, československý kapitál na předválečnou spolupráci navázal. *Ve 20. letech 20. století investovali čeští finančníci značné prostředky do několika textilních podniků ve slovinských zemích (Jugočeška, Jugobruna).* S příchodem československého kapitálu přišla také řada odborníků a kvalifikovaných dělníků, kteří ve městech kde žili, vytvořili české spolky s velkou kulturní činností. Díky velkému přílivu českých pracovníků s rodinami, vznikla v Lublani škola, kterou české děti navštěvovaly, aby se zdokonalovaly v mateřském jazyce.³⁵

5.2 Venkov a agrarismus

Venkov a jeho modernizace byly další společnou oblastí Slovinska a českých zemí. Rozvoj venkova byl veden v oblasti sociální, ekonomické, kulturní a i politické. Díky

---

³⁵HLADKÝ, Ladislav a kolektiv. Vztahy Čechů s národy a zeměmi jihovýchodní Evropy. Praha: Historický ústav, 2011. s. 31-36. ISBN 978-80-7286-171-2.

modernizaci se rozvíjejí lepší technologické postupy, stroje využívané v tomto oboru jsou výkonnější a pro větší efektivitu byla zakládána družstva.

Agrarismus jež vznikl na počátku 20. století, který byl ideologií agrárních hnutí ve střední a později i jihovýchodní Evropě, k sobě sdružoval vrstvy českého venkova od drobných rolníků až po selské statkáře.

5.2.1 Český agrarismus

Český agrarismus se začal projevovat pod etiketou českého národního obrození, na sklonku 18. století, v návaznosti na proměnu české národní společnosti. Revoluční rok 1848 otevřel cestu rozvoji kapitalistických vztahů, ačkoli do té doby to mělo spíše podobu jazykovou a kulturní. Součástí české národní společnosti se stávali taktéž venkované. Tím docházelo k povznesení venkovské společnosti v sebevědomou sociální skupinu schopnou hospodářsky a politicky vyjadřovat své zájmy. Samozřejmě tím docházelo k diferenciaci venkovské společnosti, kdy se výrazněji vyčleňovali ti, kteří byli schopnější rozmnožit ať už své polnosti, potahy, tak i dobytek a byli schopní zaměstnávat čeled' atd. V důsledku úspěšnosti se začalo formovat selské stavovství, přejímání vůdčích rolí sedláků, kteří se angažovali v kulturním, spolkovém i politickém životě. Došlo k posunu od poddanství k sebevědomé mentalitě svobodného sedláka, kdy se měnily vzory jednání a chování. Tento posun, díky němuž vznikly selské a statkářské vrstvy, vedl ke shromažďování kapitálu, a tím se započalo formování nacionálně českého průmyslového podnikatelstva, které bylo v počátcích spojeno s agrárním sektorem (lihovarnictví, mlynářství, továrny zemědělských strojů, cukrovarnictví apod.) Postupně se od sebe oddalovalo agrární a průmyslové podnikatelstvo, avšak nedošlo k úplnému odloučení, neustále byly na sebe napojeny „národním zájmem“.³⁶

5.2.2 Slovinský agrarismus

Ač Slovinci čerpali z předobrazu české zkušenosti, jednalo se o odlišné emancipační hnutí než v českých zemích, jednak z důvodu horšího východiska a také kvůli menšímu

---

³⁶GAŠPARIČ, Jure a kolektiv. Slovenci in Čehi v dobi moderne/Češi a Slovinci v moderní době. Praha – Ljubljana: Nová Tiskárna Pelhřimov, 2010. s. 228-233. ISBN 978-80-7415-025-8.

prostoru v rámci Rakouska-Uherska. Dalším omezením bylo slovinské obyvatelstvo, které spadalo nejen do oblasti Předlitavska, ale příslušelo i do Zalitavské části monarchie, šlo také o méně početnou společnost a stejně jako česká společnost nebyla ani ta slovinská sociálně dotvořena. Ve společnosti chyběla národně orientovaná šlechta a velkoburžoazie a maloburžoazie nebyla ještě dostatečně početná. Ani dělnictva zde nebyl dostatek. Profesionální struktura slovinské společnosti v návaznosti na pomalejší rozvoj a opožděný nástup industrializace měli za následek přetrvávání agrárního charakteru hospodářství nad průmyslovým charakterem a to až do počátku 20. století. Až 80% obyvatel nacházelo zaměstnání právě v zemědělství a to až do devadesátých let 19. století. Samozřejmě po nástupu industrializace začal přechod zaměstnanců ze zemědělství k průmyslu a později do sféry služeb, ale tento proces byl pomalý a ještě v roce 1921 bylo kolem 60% Slovinců zaměstnáno v zemědělství.³⁷

6 České banky působící ve Slovinsku

6.1 Banka Slavie

6.1.1 Vývoj pojištění

Pojištění je chápáno jako forma, která vytváří a používá pojistných fondů proti ztrátám. Tyto ztráty vznikly ze živelných či jiných událostí. *Pojistný fond jako součást rezervního fondu bylo možno vytvořit teprve tehdy, když rozvoj výrobních sil umožnil výrobu ve větším rozsahu, než jaký byl nutný k prostému nahrazování a reprodukci existujícího bohatství.*

Kapitalistické pojištění, provozovaly kapitalistické pojišťovny a toto pojištění bylo předmětem soukromého podnikání. Cílem těchto institucí bylo dosažení co největšího zisku, tím pádem se snažily rozšiřovat svou působnost.

Pojišťovací smlouvy (pojištění) uzavíraly pojišťovny na majetkové a osobní pojištění. Klientelou těchto institucí byli kapitalisté a díky tomu, že se jednalo o vrstvu s vyšším kapitálem, základní masa společnosti byla vyloučena.

---

³⁷ LAZAREVIČ, Žarko. Sočasnosti slovenskego gospodarskega razvoja. Zgodovinski časopis 61, 2007, 1-2, s. 394-395.

Majetkové pojištění, bylo bráno jako dopravní pojištění, které chránilo majetek při jakémkoli způsobu dopravy, a tím byl tento majetek pojištěn proti škodám, které vznikaly nejčastěji požárem, dále krupobitím, bouří nebo povodní. Do této kategorie patřily také škody způsobené krádeží, zpronevěrou, dále proti povinnému ručení, kurzovním ztrátám atd.

Osobní pojištění pojišťovalo pojištěnce na životě, proti úrazu, patřilo sem pojištění nemocenské nebo invalidní a jiné.

Samotné pojišťovnictví mělo pokrokový charakter, jelikož se snažilo o zabránění škodlivých událostí, které by mohly nastat a způsobit narušení rozvoje výroby. S přechodem k imperialismu se v pojišťovnictví vytvářela nová odvětví, docházelo i k větší koncentraci pojišťoven a také ke snaze založení poboček za hranicemi cizích států.

V období průmyslové revoluce, v letech 1867 – 1873, docházelo k větším potřebám pojišťoven a vznikaly nové potřeby vůči těmto institucím. Tyto nové potřeby vykrývaly spíše cizí pojišťovny na úkor domácích. Do roku 1865 se na českém území vyskytovalo na 17 cizích pojišťoven a ačkoli se zpožděním, tzn. v období před rokem 1918, vzniklo několik domácích pojišťoven. V roce 1918 existovalo 18 domácích pojišťoven, avšak jen malá část z těchto institucí svým rozsahem a kapitálem dosáhla velikosti velkých podniků.³⁸

6.1.2 Historie banky Slavie v českých zemích na počátku její existence

K založení banky Slavie došlo v roce 1868, jedná se o rok velmi významný, jak politicky, kulturně, tak i hospodářsky a patří k nejpamátnejším a nejvýznamnějším v celém uplynulém století. V tomto roce byl podán základní kámen k Národnímu divadlu a dochází ke zřízení první české obchodní banky, a tím započalo české bankovníctví.

Tvůrcem a zakladatelem banky Slavie byl mladý, 29letý doktor práv František Ladislav Chleborad, který se živil vychovatelstvím. Byl vychovatelem v hraběcí rodině Desfoursů a jeho předchozí zaměstnání bylo u pražského sládka J.M. Šáryho, který se později stává prvním předsedou banky Slavie. Období, ve kterém došlo ke vzniku banky, bylo tím pravým, jelikož byl v českých zemích velký průmysl, obchod i finance v cizích rukou. V těchto oblastech byla skladba obyvatelstva složena především ze středních vrstev, řemeslníků, rolníků, živnostníků, atd., tudíž již bylo zapotřebí pojišťovací ochrany, před všemi riziky, která by mohla nastat. Tato pojišťovací ochrana se stávala jak provozní, tak i obchodní základnou několika českých podniků. V tomto období, kdy se v českých zemích

---

³⁸NEČAS, Ctibor. Na prahu české kapitálové expanze. Rozpínavost českého bankovního kapitálu ve střední, jihovýchodní a východní Evropě v období Rakousko-Uherského imperialismu. Brno: Univerzita J. E. Turkyňe, 1987. s. 11-13.

nacházelo velké množství cizích podniků, například v Praze se nacházelo v 60. letech na 20 filiálek cizích pojišťoven (Austrie, Janus, Riunione, Dunaj, Erste Ungrsche,...), bylo zapotřebí hospodářské emancipace, porozumění pro národní uplatnění na hospodářské úrovni a důležitost myšlenky svépomoci, díky které byla vytvořena banka Slavie.

J. M. Chleborad při své realizaci čerpal ze svých cenných praktických zkušeností, byl velmi organizačně schopný a také si zakládal na tom, aby získal podporu pro svou myšlenku z řad tehdejších osobností, kteří byli významní ve veřejném a společenském životě (F. Palacký, J. Grégr).

Jeho podnikatelským záměrem bylo, aby banka Slavie sloužila pro veškeré potřeby národa. Ačkoli bylo v zemi okolo 18 pojišťoven, všechny měly sídlo ve Vídni nebo jinde v cizině, tudíž byl i zisk vyvážen do Vídně či jinam a ani jedna nebyla zcela vyhovující pro potřeby veřejnosti. Příčinu shledává v organizaci pojišťoven, ale také v byrokratickém aparátu, který je příliš nákladný.

Banka Slavie měla mít jako hlavní obor působnosti zřízeno pojištění životní, až poté, podle finančních možností měly být zavedeny další složky pojištění věcného, což je pojištění proti požáru či krupobití.

Zakládal si na tom, aby se jednalo o pojišťovnu výhradně českou s českou správou i fungující v českém jazyce, vyhovující národním potřebám i požadavkům.

V otázce financování se zabývá úhradou zařizovacích nákladů a k tomu má sloužit fond ve výši 10,000 zlatých, který měl být umořen za osm let při rozdělení na podílné poukázky (100zl.), které byly zúročené(6%).

Po usnesení všech stanov na místní úrovni, které byly schváleny pětičlenným výborem (J. M. Šáry, dr. Josef Frič, Čeněk Vávra jun., dr. Chleborad a Jan Kotek), došlo k prohlášení výboru a zvolení prvního předsednictva (zakládajícího). Protektorem byl zvolen Otokar hrabě Černín, předsedou J. M. Šáry, místopředsedou dr. Antonín Čížek a jednatelem dr. Chleborad.

Po ukončení všech vládních povolení a určení stanov byl na pořadu pronájem kanceláří na Ferdinandově třídě v čp. 1022, které sloužilo jako sídlo banky. K definitivnímu schválení stanov, kdy žádost o schválení byla podána 23. května 1868 a podepsána prvními funkcionáři, došlo v prvním měsíci roku 1869. Pro urychlení práce byly převzaty tarify pojišťovny Janus jako základ sazeb pro životní pojištění a sazby pro pojišťování zdraví byly vypočteny na základě tabulek Všeobecné pojišťovací společnosti Austrie.

K tomu, aby mohla banka definitivně fungovat a neměla status provizoria v právní existenci, musela dosáhnout pojišťovacích přihlášek minimálně za 300.000 zl. a musela si opatřit nepodmíněné státní schválení. Již 31. května 1869 dosáhl počet přihlášených členů na

920 a kapitál činil 810.200 zl. V prvních stanovách musel být název omezen pouze na První českou banku, ovšem po získání dostatečných členů a kapitálu byl opraven elaborát stanov, kdy již mohl být užíván pro banku název Slavie a také v novém opraveném elaborátu bylo sděleno, že namísto sazeb přijatých z pojišťovny Janus jsou přijaty sazby a pojišťovací plán, na jehož podkladě byla udělena koncese Praze.

Počátky banky Slavie byly skromné, avšak v průběhu půlstoletí se rozvinula v český a slovanský ústav s tak širokou působností, že zabírala veškeré důležité pojišťovací větve s velkým úřednickým aparátem a jednatelskou sítí.

Podle plánů se měla banka Slavie dále šířit do všech slovanských zemí, jak v bývalém mocnářství, tak i mimo něj. Díky tomu, že jejich snahou bylo expandovat do slovanských zemí, byla úřednictvu prikazována znalost slovanských jazyků, zvláště ruštině a slovinštině. Pozornost byla spíše vedena na Jihoslovany z bývalého mocnářství, již r. 1869 bylo zřízeno generální zastupitelství v Lublani, ve které byla pojišťovna ve správě generálních zástupců.

6.1.3 Jednotlivé etapy vývoje banky Slavie

Myšlenka pojišťování se skládá ze dvou forem, podnikatelské a vzájemné, zakladatelé zvolili formu vzájemnou.

Provozovací prostředky určené k založení banky, tak i k úhradě předběžných výdajů správních a k řízení jednotlivých oborů, byly brány ze základních fondů a byly určeny pro každé pojišťovací odvětví. Způsob, jakým docházelo k opatření fondů, jejich výše a možnosti splácení jsou u jednotlivých skupin odvětví rozličné, a to u odvětví, která byla provozovaná původně (život, požár, krupobití), tak i u odborů, které byly připojeny dodatečně (proti krádeži vloupáním, úrazovému a povinného ručení).

Etapy vývoje banky jsou sepsány dle období.

Prvé období sahá od formálního ustavení banky na valné hromadě 6.června 1869 až do poloviny let osmdesátých. V tomto období došlo k ukončení samotného zřizovacího aktu, poté byly položeny základy působnosti územní a věcné a také vytvořeny obrysy obchodního plánu, který byl platný i po další desetiletí, byla zabezpečena existence banky. Toto první období má zakladatelský charakter.

Druhé období, do něhož zařazujeme dobu od roku 1886 do roku 1907, se vyznačuje klidným obchodním rozvojem, dochází k postupnému vnitřnímu zesilování a finanční upevnování institucí. Věcná působnost není v tomto období rozšířena, spíše se objevuje i oblastní zúžení.

Třetí období je ohraničeno jen několika málo lety, od roku 1908 až do vzniku první světové války. V tomto období dochází k přetvoření právních podkladů banky jako celku i jednotlivých odvětví. Navazuje se na původní zakladatelské tradice (zřízení nové filiálky v Sarajevu). Z banky se stává moderní velkopodnik.

To, co se podařilo vytvořit od roku 1908, bylo propuknutím světové války zpřetrháno. Události, které bezprostředně po nástupu první světové války nastaly, kam patří dobytí politické svobody, způsobily vytvoření nové doby. Přechod k ní dotváří válečná léta, která vyvolávají čilý obchodní ruch, zejména v oboru životním a požárním. I přesto pokračuje zakládání dalších poboček.

6.1.4 Generální zastupitelství banky Slavie v Lublani

Když čeští vlastenci v roce 1868 zakládali tuto pojišťovnu ve větším stylu, dali jí jméno Slavie. Toto jméno bylo do jisté míry programem nového ústavu. Působení této banky Slavie nemělo být pouze pro obyvatele zemí koruny české, ale celkově na země slovanské. Záměrem bylo prvně působení v rámci monarchie, ale postupně se chtěli dostat i mimo ni.

Jak již naznačuje jméno, tak i jejich program, ve kterém se usnesli zahájit činnost nejen v českých zemích, ale i v zemích slovanských. Již v těchto letech bylo zřejmé, že dojde k bližším vztahům mezi českým a slovinským národem. Dalším aspektem bylo, že se hospodářské poměry jak v českých zemích, tak i ve slovinském prostředí podobaly a to více, než v jiném slovanském světě. Díky společnému působení, na poli hospodářském, jakožto velmi důležité sféře, se měl slovinský jih úzce připoutat na český sever. Jednalo se o první pokus, jak zajistit, aby slovinský národ nemusel být závislý na německém. *Banka Slavie konala tudíž v tom ohledně pionýrské služby, neboť připravovala cestu k dalším akcím, jež od té doby vykonal a i v nynější době na slovanském jihu koná český kapitál.*

Fungování banky Slavie ve slovinských zemích se datuje od zřízení jejího generálního zastupitelství v Lublani, kdy její vedení přešlo do rukou generálnímu zástupci, kterým byl Jan Ladislav Černý. Sídlo generálního zastupitelstva se nacházelo v budově Schreuerova domu č. 5, v prvním poschodí (nynější Filipův dvůr) ve Špitálské (nynější Stritarové) ulici.

Zřízení generálního zastupitelství bylo slovinskou veřejností přijato mile a sympaticky. Slovinskou veřejnost v tu dobu reprezentovaly pouze „Blejweisovy noviny“ (slovinsky novice) v Lublani a „Slovinský národ“ (slovinsky Slovenski narod) v Mariboru. Nejen zřízení generálního zastupitelství, ale i přímo generální zástupce J. L. Černý si získal sympatie a důvěru slovinské veřejnosti. I přesto, že byl velmi oblíbený, organizace, která mu

byla svěřena, nemohla jít kupředu tak, jak bylo žádoucí od pojišťovny a také emancipace slovinského národa nepostupovala stejnou rychlostí jako hospodářství německé, částečně i italské.

Příčinou toho byly různé věci, v jejímž čele stál konzervatismus sedláků, kteří pojišťovali své budovy u pojišťovny Štýrskohradecké a tří terstských ústavů, dalším důvodem byla široká vrstva lidu, ve které přetrvával odpor k pojišťovnictví vůbec. Největší příčinou ale byla nedůvěra, která zatěžovala hospodářské podniky.

Jestliže se tyto potíže týkaly organizačních záležitostí pro odbor požární, tak pro odbor životní zde byly překážky ještě větší, ač toto pole působnosti nebylo doposavad nijak využíváno. O pojištění požární měla zájem alespoň část obyvatelstva, jako měšťané a zámožnější sedláci, jakékoli vědomí o životním pojištění neměli.

J. L. Černému spolu se sestaveným sborem organizátorů, kteří procestovali rozsáhlé slovinské území, se podařilo v letech 1870 a 1871 docílit uspokojujících cílů, jak v požárním, tak i v životním pojištění. Pomocí jim byl slovinský tisk, který jim pomáhal díky animaci a doporučení pojišťovny Slavie, také slovinské kněžstvo bylo dalším výrazným pomocníkem, jelikož se pojišťovali na život, ale nejen sami sebe, pojišťovalo také církevní budovy a celkově doporučovalo využít služeb banky.

Díky tomu počet členů narůstal a tím pádem docházelo i k růstu pojistného. Jenže později došlo k opětovnému poklesu díky závisti. Avanturisté, kteří se zajímali jen o sebe, o vlastní úspěch a prospěch, přivedli nezkušeného politika E. H. Costu k založení slovinské národní pojišťovny. E. H. Costa byl právním zástupcem banky Slavie, tudíž se znal s J. L. Černým, kterého si Avanturisté také získali díky nabídce generálního zastupitelství banky „Slovenije“, s čímž souhlasil.

V roce 1873 J. L. Černý přestoupil k bance „Sloveniji“, bylo mu svěřeno generální zastupitelství. Prozatímní vedení bylo dáno bývalému organizátorovi Josipiu Kristanovi. Díky přestupu J.L. Černého ztratila banka Slavie přízeň veřejného mínění, které se přesunulo na banku Sloveniji. I kněžstvo, které tak moc pomohlo bance Slavii, se teď vší silou snažilo podporovat banku Sloveniji, akorát „Slovenski Narod“ jako jediný list zůstal bance Slavii věrný a to z důvodu, že nové bance Sloveniji nedůvěřoval.

Generální zastupitelství začalo tuto situaci řešit nejprve tím, že zavelelo k přestávce ve vývinu generálního zastupitelstva v Lublani. Poté došlo k řešení, které se vyznačovalo přeložením generálního zastupitelství do Terstu, které sídlilo v domě č. 14 na Korsu od roku 1874. Vedení bylo svěřeno do rukou velkoobchodníka Franja Andrija Plešetova.

Přesun generálního zastupitelství se nezdálo moc příznivé, jelikož se obchodu nijak výrazně nedařilo. Jedním z důvodů bylo, že si J. L. Černý přebíral členy z banky Slavie do své banky a dalším důvodem bylo místo přesunu, jednalo se o periferní území, které nebylo ani moc známé. A tak roku 1875 došlo k opětovnému přesunu do Lublaně na Městské náměstí (Mestni trg), do prvního poschodí domu č. 7. Nový generální zástupce se chopil práce s velkou vervou a mladou silou, díky čemuž rostl počet členů a i pojistného dost přibývalo, což způsobilo, že správní rada potvrdila nového generálního zástupce a poté ho i poctila novým titulem, ředitel.

Ředitelem byl I. Hribar, který v bance Slavie působil již 49 let, byl i samostatným podnikatelem. Stal se na 18 let zemským, na 5 let římským poslancem a přes 14 let byl starostou Lublaně a i když měl tolik profesí a zájmů, nikdy nepřestal pro banku Slavie pracovat. Generální zastupitelství v Lublani se stalo největší filiálkou banky Slavie, měla přes 60.000 členů a zaměstnávala na 30 úředníků a úřednic.

Díky velkému počtu zaměstnanců se sídlo banky přemístilo po čtyřech letech do domu č. 7 na Vídeňské cestě a po dalších pěti letech se přestěhovala do domu Matice Slovanské na Kongresově náměstí, kde působila do roku 1887. V tomto roce banka koupila nový dům, kam sídlo přestěhovala a jednalo se o dům v Hospodské ulici č. 12, po zemětřesení muselo být celé první patro zbouráno a opět zbudováno.

Samozřejmě zafungovala konkurence a docházelo k všemožné útočnosti a snaze zabránit ve vývinu a rozvoji banky, ovšem banka rozkvétala a obchod rostl. V Lublani byla založena další pojišťovna, které se dařilo si přebírat členy banky Slavie, avšak banka Slavie byla velmi silnou bankou, která se dala do intenzivní činnosti a úbytek členů nejenže zarazila, ale i dost značnou část opět přibrala, díky čemu se roční pojistné zvedalo. Šlo nejen o obratnost generálního zastupitelství, ale i o kvalitní reputaci této banky.

Snahou banky Slavie bylo, aby se slovinský národ odpoutal od cizího kapitálu a spíše se zavdal do svazku se slovanskými národy, takzvaně bratrskými.

Banka Slavie se nesnažila jen o povznesení na poli hospodářském, ale snažila se být prospěšnou i slovinskému národu, tudíž se zapojovala do bojů o národní práva. Ředitel I. Hribar si pevně stál za tím, aby se úřadovalo ve slovinském jazyce a tím se banka Slavie snažila o prosazování jazykového práva slovinského národa.³⁹

---

³⁹ ŠTECH, Václav. Banka Slavie. Praha: Banka Slavie, 1919. s. 17-157.

6.2 Živnostenská banka

České záložny patřily k drobným peněžním družstvům, poskytujícím různé druhy úvěrů rolníkům, řemeslníkům a jiným malovýrobcům. Když se vyskytl problém, kdy docházelo k odmítání poskytování záloženských směnek, zrodila se idea o svépomoci a spolupráci. 25. - 27. září roku 1865 se sešel první sjezd česko-moravských záložen, kde se diskutovalo o této myšlence spolupráce a možnosti zřízení společné organizace, která neměla jen akumulovat přebytky záložen, ale měla být prospěšná i tím způsobem, že by se snažila záložnám shánět prostředky pro jejich úvěrování. Proti této myšlence vystoupili představitelé české buržoazní hospodářské emancipace, kteří se snažili přesvědčit zúčastněné sjezdu o založení akciové banky a ne další centrální záložny, jako peněžního ústředí.

Po dlouhých diskuzích, na kterých se jednalo o stanovách, které navrhoval zvolený výbor, tyto stanoviny ministerstvo vnitra schválilo spolu s dalšími formálními doplňky a povolilo založit banku 25. října 1868. Po upsání 800.000 zlatých v akciích od jednotlivých záložen a dalších 200.000 zl. akcií, které byly v nominální hodnotě k veřejnému odkupu, valná hromada zřídila 8. prosince 1868 nový peněžní ústav vedený pod názvem Živnostenská banka pro Čechy a Moravu v Praze. Prvním ředitelem byl zvolen Slovák P. Kuzmány.

Funkcí této banky bylo poskytování zajištěných úvěrů, povolovat běžné účty, poskytovat půjčky, zálohy a úvěry na zboží, suroviny a jiné movité i nemovité věci, přijímat vklady a vydávat na ně záručitelné poukázky a sjednávat půjčky jednotlivcům, veřejným společnostem a jiným právním osobám.

Činnost Živnostenské banky byla stanovena na 1. března 1869, kdy došlo také k prvním splátkám. Nejprve se manipulovalo pouze s polovičně splaceným akciovým kapitálem, další prostředky si banka sháněla vydáváním, vedle již částečně splacených akcií, nových emisí, které byly taktéž spláceny částečně. Valná hromada se usnesla na zvyšování akciového kapitálu, v roce 1871 se tento kapitál zvýšil na 10 milionů zl., kdy původně stanovený akciový kapitál činil částku 1 mil. zl.

Živnostenská banka vytvořila úvěrní spolky záložen a úvěrní spolek soukromníků, za ztráty ručili všichni, kdo byli členy těchto spolků. Jednalo se o ručení formou pojišťovacích fondů, na které přispívali 5% povoleného úvěru. Zpočátku bylo hlavním přínosem obchodní politiky Živnostenské banky eskont směnek, který byl řešen na základě úvěrních spolků nebo veden přímo na účet akcionářů. Eskont úvěrních spolků vykazoval trvalou vzestupnost, na rozdíl od eskontu na účet akcionářů. Eskont směnek byl v prvním roce pro banku velmi důležitým faktorem, avšak poté se začala věnovat i jiným obchodům, jako například spojení

s cukrovary. Roku 1870 převzala daňovou záruku za 18 cukrovarů a uzavřela smlouvy s 5 cukrovary na prodej jejich výrobků a poskytování krytých úvěrů.

Živnostenská banka se snažilo o rozšíření své působnosti, a proto valná hromada navrhovala změnu dosavadních stanov. V tomto návrhu se vyskytoval text o zřizování, provozování a možnosti přejímání pod vlastní správu báňské, průmyslové i jiné podniky. Dalším návrhem byla expanze poboček Živnostenské banky v rámci celé rakousko-uherské říše a další doplňky a změny článků ohledně kompetencí správních orgánů. Tyto stanovy byly ve velmi krátkém čase schváleny spolkovou komisí ministerstva vnitra. Tím mohlo začít zřizování pobočných ústavů mimo české země a rozšířit svou působnost.

Roku 1893 proběhla studijní cesta dvou delegátů do Lublaně a Terstu, kde V. Masný a K. Dimmer získali informace o finančních poměrech v tamních oblastech. Pro to, aby mohla Živnostenská banka uskutečnit svůj plán, získala pro sebe velmi významnou osobu, kterým byl generální zástupce vzájemné pojišťovací banky Slavie, I. Hribar. I. Hribar od této doby spolupracoval se Živnostenskou bankou a na jihu Předlitavska zajišťoval služby nejen na základě vývozu českého pojištění, ale vykonával i služby zajišťující vývoz českého kapitálu. Tato činnost, která byla pro tuto banku vykonávána trvala až do založení její pobočky v Lublani, Lublaňské kreditní banky.⁴⁰

6.3 Lublaňská kreditní banka

Založení Lublaňské kreditní banky roku 1900, která byla filiálkou pražské Živnostenské banky, je významnou a jednoznačnou velmi důležitou událostí. Lublaňská kreditní banka byla institucí, díky níž se ustálila a zlepšila část slovinského ekonomického postavení a vztah k českému prostředí. Přes působení Lublaňské kreditní banky vzniká řada historických otázek týkajících se vnímání cizího kapitálu, zajímavých elit, vzorech i praktické činnosti, vzájemné nebo i jednostranné náklonnosti mezi Slovinci a Čechy. Založení Lublaňské kreditní banky jako „nadslovinského“ rozměru, byla výsledkem určitých společenských a ekonomických procesů. A právě tyto procesy je důležité představit, aby byla Lublaňská kreditní banka přesvědčivě umístěna v nesnadných dobách, načež pak zkusíme

---

⁴⁰NEČAS, Ctibor. Na prahu české kapitálové expanze. Rozpínavost českého bankovního kapitálu ve střední, jihovýchodní a východní Evropě v období Rakousko-Uherského imperialismu. Brno: Univerzita J. E. Turkyňě, 1987. s. 32-40.

určit okolnosti jejího vzniku českého a slovinského období, které sledovalo roztržky zájmů na začátku 20. let.⁴¹

Celkově můžeme říci, že na přelomu století spořitelny a banky už značně pokryly slovinské území. Jsou především uspokojující pro potřeby malohospodářského sektoru. Jejich činnost nebyla dostačující poptávce rozvíjejícího se domácího podnikání, které cítilo potřebu bank nebo lépe řečeno bylo lačné po alternativním zdroji kapitálu a finančních výpomocí mimo německé finanční sféry. Právě banky, které byly akciovými společnostmi se po celou dobu své existence ve větší míře nerozvinuly, respektive fungovaly jen v Mariboru a Prekmurje, kde se spíše uplatňovali jen na místní úrovni.

Jejich činnost nebyla příliš sledovaná na slovinské poměry. Větším a více ambiciózním podnikům slovinská skromná nabídka kapitálu a jiných finančních výpomocí nepostačila, proto se obrátili k bankám v Terstu či v Gradci. Podnik jako Kraňská průmyslová společnost byla vzhledem k finanční výpomoci vázaná na banky v Terstu a Gradci, především na banku Credit Anstalt fur Handel und Gewerbe.⁴²

Ne málo významných zásluh, jestli ne dokonce úplně rozhodujících, má na založení Lublaňské kreditní banky Ivan Hribar. Ve slovinských oblastech, v období před přelomem století i po něm, byl Ivan Hribar politicky i hospodářsky velmi důležitou osobou. I. Hribar totiž přijal myšlenku o bance, pro kterou se nadchli slovínští podnikatelé i politici, ovšem neovládali dost znalostí ani kapitálu. Uvědomil si, že by bylo pro uskutečnění této myšlenky velmi dobré, aby ji podpořila jakákoli již stabilní a vážená banka, neboť vzpomínka na smutný konec Kraňské eskontní společnosti byla mezi lidmi ještě stále živá.⁴³ Díky svým českým kontaktům a po rozhovoru s generálním ředitelem I. Hribar dosáhl toho, že založení Lublaňské kreditní banky podpořila pražská Živnostenská banka.⁴⁴ Podpora Živnostenské banky byla podmíněná. V Lublani museli souhlasit s převládajícím vlivem Čechů při obchodních rozhodnutích a dále s tím, že z Vídně museli přijmout řídicí osobu budoucí Lublaňské kreditní banky. Také museli slíbit, že budou veškeré vídeňské bankovní záležitosti vyvozovat od tamější pobočky Živnostenské banky.⁴⁵

---

⁴¹ GAŠPARIČ, Jure a kolektiv. Slovinci in Čehi v dobi moderne/Češi a Slovinci v moderní době. Praha – Ljubljana: Nová Tiskárna Pelhřimov, 2010. s. 287. ISBN 978-80-7415-025-8.

⁴² LAZAREVIČ, Žarko. Luckmanni – tri generacije bančnikov. Bančni vestnik, 53, 2004. s. 53-56.

⁴³ LAZAREVIČ, Žarko. Podobe bančnih neuspehov. Bančni vestnik, 52, 2003. s. 53-56.

⁴⁴ HRIBAR, Ivan. Kako je osnovana Ljublanska kreditna banka. Bankarstvo, 4, 1926. s. 301-302.

⁴⁵ NEČAS, Ctibor. Na pragu češko-slovenskih finančnih stikov. Zgodovinski časopis, 43, 1989. s. 53.

Po dohodě, kterou uzavřeli v květnu roku 1900, bylo stanoveno, že má Živnostenská banka, respektive její vídeňská pobočka právo převzít polovinu akcií nové banky. Češi jmenovali také vedoucí osobu – ředitele, zástupce ředitele a představené jednotlivých oddělení, což zajišťovalo úplný dozor nad bankou. Živnostenská banka jmenovala za ředitele Lublaňské kreditní banky dosavadního zástupce ředitele pobočky z Moravské Ostravy, Ladislava Pečánka.

Po veškerých administrativních záležitostech a získání povolení začala Lublaňská kreditní banka působit roku 1900, a to přesně na konci srpna, v pronajatých prostorách se šesti zaměstnanci. Nová banka nebyla přijata s nadšením, spíše by se dalo říci, že zvláště podnikatelské kruhy cítily značné podezření. Konec konců se to také projevilo při výpisu akcií, které měly nominální hodnotu 400 korun, ovšem vydávány byly za 1250 korun. Při prvním výpisu nevzniklo zase takové podezření, nedošlo ani k velkému zájmu o vzniklou situaci. Banka tak musela podle úmluvy postoupit Živnostenské bance značnou část akcií. V určitých zprávách se psalo, že měla na začátku Živnostenská banka okolo 850 akcií, což odpovídá dvěma třetinám.⁴⁶ Když pominulo podezření, Živnostenská banka mohla prodávat část svých akcií, díky čemu se měnila i struktura vlastníků. Největším akcionářem byla stále Živnostenská banka, kterou následovalo 42 soukromých osob, které dohromady vlastnili 36% akciového kapitálu. Mezi akcionáři byly také úvěrové společnosti, především ze Svazu slovinských záložen (úvěrových pokladen), kterým připadalo 8% akcií.

Úkol, který byl přidělen Pečánkovi po příchodu do Lublaně, byl náročný a nedoceněný. Banku bylo potřeba umístit do sociálního a hospodářského prostředí, o tom převládaly předsudky. Pečánek se musel především pokoušet o rozptýlení podezření ohledně domácích bankovních akciových společností, které se snažil rozšiřovat po okolí. Faktem je, že velká a značná pohroma dvou akciových společností v předchozích desetiletích, a to pojišťovny Slovenije a banky Kraňská eskontní společnost, se důkladně zasadila o to, aby panovaly mezi obyvatelstvem a v obchodním prostředí pochybnosti.

Ve špatném světle zůstala epizoda s Kraňskou eskontní společností. Tato banka v závěru roku 1884 kvůli velikým splatnostem pohledávek zavedla vyplácení vkladů. Tomu předcházela nepříjemný fakt, a to ten, že tato banka měla zcela chybnou úvěrovou politiku. Přímo čtyři pětiny všech úvěrů dala jednomu a tomu samému podniku. Úpadek tohoto

---

⁴⁶ KOISER, Ljubomir St. Institucija Ljubljanske kreditne banke 1900-1925. Bankarstvo, 4, 1926. s. 325.

podniku měl návaznost na úpadek banky. Poslední ránu bance přinesla sebevražda jejího ředitele, který byl obviňován za zpronevěru v době jeho působení ve funkci.⁴⁷

Pečánek měl velký úkol a tím bylo obnovit důvěru a utvrdit věrohodnost bankovních institucí jako takových. Zvláště musel dávat pozor na neposkvrněnost vlastní banky, nejen na její jméno, ale také na to, aby si snažila udržet slovinský charakter. Podpora a sounáležitost pražské Živnostenské banky dodala nutnou potřebu finančních prostředků, řídicí znalosti a také dlouholeté zkušenosti, což bylo dostačující pro sebevědomý nástup.

Upevňování důvěry v novou banku byl dlouhotrvající a náročný proces. Ředitel Pečánek neopomenul žádnou příležitost, k tomu, aby zkusil získat nové stoupence. Důvěra veřejnosti, jenž možná také přispívala k získávání vážených a respektovaných podniků a jmen z obchodního světa. Díky tomu měla Lublaňská kreditní banka částečně úspěch, kdy už na začátku mezi své akcionáře a stoupence začlenila jedny z nejdůležitější obchodníků a podnikatelů, zastupujících slovinský národ. Veliké úsilí už v prvních měsících vložil Pečánek do získávání slovinských úvěrových družstev. Slovinská úvěrová družstva, která byla organizovaná ve Svazu slovinských záložen (úvěrových pokladen) se sídlem v Celje, neměla organizované centrálně výměnné hotovosti jako jejich lublaňská konkurence, která byla sdružená v Družstevní jednotě. Pečánek na obecním sboru Jednoty slovinských záložen roku 1900 navrhoval, by záložny (úvěrová družstva) u bank disponovaly svými prostředky (penězi) a s její pomocí také mezi sebou vyřizovaly výměny prostředků (peněz). Pečánek navrhoval přijmout již vyzkoušený model po vzoru, kterým bylo sloučení českého družstva s Živnostenskou bankou. Banky i záložny by měli pod ochranou banky založit diskontní společnost, která by záložnám dávala úvěry přes běžný účet na základě běžných směnek.

Pečánkův návrh byl přijat, ačkoli ne s úplným nadšením, tato myšlenka žila také následující měsíce. O dva měsíce později specifický kruh záložen oznámil své rozhodnutí, že založí „Diskontní společnost pro záložny“ pod ochranou banky. Na začátku prosince došlo k dokončení rozhodnutí o založení diskontní společnosti, která by využila veškeré záložny jihoslovanské části rakouského území, řekněme oblasti, kam se svou působností sahala také Lublaňská kreditní banka. Záložny také oznámily, že je svolán na 15. prosince 1900 shromáždění. Spolek nebyl nijak rozsáhlý, přidružilo se k ní jen na 35 záložen. Navzdory malému úspěchu byl spolek pro banku velkou událostí. Už po několika měsících trvání získala důležité společníky a taktéž dosti velké prostředky (peníze), když se ke spolku přidala největší a finančně podporovaná úvěrová družstva ze slovinského prostředí. Slovinská

---

⁴⁷LAZAREVIČ, Žarko. Podobe bančnih neuspehov. Bančni vestnik, 52, 2003. s. 53-56.

úvěrová družstva umožnila rozjet Lublaňskou kreditní banku a pomohla k postupnému odstranění nedůvěry.

Ladislav Pečánek byl v čele Lublaňské kreditní banky dvě desetiletí, jeho působení trvalo do roku 1922, kdy se poté na vlastní žádost nechal pensionovat. Nepochybně byl tím, kdo vytvořil podobu banky té doby. Díky výborné spolupráci s představiteli, kteří se zabývali administrativními záležitostmi, také s politiky Ivanem Hribarem a Ivanem Tavčarem, byla Lublaňská kreditní banka nevyhnutelně silnou. Banka a s ní také její ředitel si u slovinské veřejnosti získali dobrou pověst rozvážného a obezřetného správce finančních prostředků (peněz). Banka se dostávala do podvědomí veřejnosti pomalu, kvůli obchodnímu rozsahu a také kvůli tomu, že se jednalo o pobočku. Obavu z možné likvidace nikdy nedopustila. Banka neustále hlídala svou záložní rezervu. Pečánek byl také opatrný při účasti v různých akciových společnostech. Banka měla akcie jen tam, kde byla přesvědčena o bezpečnosti a bylo zřejmé, že z toho bude mít zisk. Rozsah její rozpínavosti byl celkově menší, než jak ho bylo připraveno přijmout slovinské okolí.⁴⁸

Při vzpomínce na tuto banku platilo, že byla Lublaňská kreditní banka byla považována za první „pravou slovinskou“ banku, což umožnili Slovincům Češi, kteří jim byli nakloněni. Současně s Lublaňskou kreditní bankou vyšly najevo dva směry odcizení, respektive „*neslovinskosti*“. Výnosný cizí kapitál, který Slovinci získali, je kapitálem kladným, ve slovinském národním zájmu a poté existuje Slovinci získaný nevýnosný cizí kapitál. Finanční podnik, německý, se kterým byla zahájena spolupráce, jako je Kraňská záložna, nemohl být považován za podnik slovinský, jelikož nebyl ve slovinském národním zájmu, ačkoliv působil výhradně na slovinském území a výhradně s domácími prostředky (penězi), především slovinskými. Opakem je banka (Lublaňská kreditní banka) nebo pojišťovací (Slavie) s absolutní českou převahou, která může být uznána jako banka, která byla založena Slovinci a s takovýmto statusem může užívat veškerou podporu slovinských politických pohlavárů.⁴⁹

Lublaňská kreditní banka byla slovinským vnímáním umístěna do kontextu slovinského emancipačního hnutí, kde byl jedním z důležitých požadavků napodobování Čechů. Na začátku byla myšlenka o výstavbě družstevní sítě po českém vzoru, „Napodobování Čecho-Slovanů!“, později se to přeneslo na oblast ekonomie. Český národ a rozvojové prosazování ekonomie v českých oblastech byl ve slovinském chápání skutečnosti

---

⁴⁸GAŠPARIČ, Jure a kolektiv. Slovenci in Čehi v dobi moderne/Češi a Slovinci v moderní době. Praha – Ljubljana: Nová Tiskárna Pelhřimov, 2010. s. 291-292. ISBN 978-80-7415-025-8.

⁴⁹LAZAREVIČ, Žurko. Banke in tuji kapital pri Slovencih. Bančni vestnik, 51, 2002. s. 48-51.

opakem slovinských poměrů. Češi byli tací, Slovinci jinačí, ale byli by rádi, kdyby se jim mohli podobat. Češi se cítili jako ekonomicky rozčleněný a kapitalisticky silně prokazatelný subjekt, který se bez problémů zapojuje do modernizačních proudů a díky tomu ochraňuje a upevňuje svou kulturní a národní identitu, oproti německému. Dokonce, Češi jako tací, jsou schopni přejít hranice svého prostoru a konkurovat Německu v ekonomické oblasti, také i někomu jinému a někde jinde. Díky slovinské povaze jsou Češi chápáni jako spojenci.

Kolem přelomu 19. století byl přesto čas na nějaký rychlejší hospodářský rozvoj ve slovinských oblastech, až se poměry změnily do té míry, že v pražské centrále Živnostenské banky podpořili lublaňskou iniciativu. Víc než jasný byl vydán záměr Živnostenské banky, zda-li zůstanou finanční prostředky rakouským Slovanům. Byli si vědomi, že působení banky pomáhá místním ekonomickým s alternativními cestami ke kapitálu, avšak nezapomněli na vlastní zájmy.

Živnostenská banka, jako dominantní vlastník, ustavila Lublaňské kreditní bance svůj obchodní model, jak ve vnitřní struktuře, tak i v taktikách a strategiích většího ekonomického prostoru a rozsahu působnosti. Kvůli tomu se změnilo vystupování slovinského obchodu a institucí s vlastní strukturou, především liberálního politického zaměření, aby se zajistila souhra zájmů českých s místními slovinskými elitami. Díky tomu ještě posílili pozici Lublaňské kreditní banky jako „pravé slovinské zakladatelky“ také v politickém smyslu, což bylo důležitým přínosem pro území, ve kterém docházelo k národně-politickým pŕtčkám. Povaha slovinského národa netěžila jen díky politice, ale také díky síti poboček, kterými Lublaňská kreditní banka pokryla svá území. Poté se zaměřila na expanzi mimo svůj prostor stejně jako Živnostenská banka. Vstoupila k Jadranské bance v Terstu, která za obchodní oblast určila chorvatské jadranské pobřeží a její bezprostřední zázemí. Zároveň sama otevřela pobočku ve Splitu a v Sarajevu. Expanze Lublaňské kreditní banky vypadala podobně jako tomu bylo u Živnostenské banky při příchodu do Lublaně. To, že mohla zaměřit na dalmátský či bosenský trh, vycházelo z politické náklonnosti. Díky této situaci, Lublaňská kreditní banka, podporovala hospodářskou spolupráci s těmito zeměmi.

Již před tím, než odešel z pozice ředitele Ladislav Pečánek, tj. roku 1922, se přihodilo mnoho změn, jak v samotné zemi, tak i v bance jako takové. Pevné vazby mezi pražskou centrálou a Lublaňskou kreditní bankou začalo vzájemnou důvěrou. Když tato důvěra ochabovala, došlo i k oslabení spolupráce. Na konci první světové války, rozpadem Habsburské monarchie a vytvořením nových států se poměry změnily. Vznikem nových hospodářských území, na rozdíl od velkého prostoru monarchie, kde byly mezi sebou vazby

uvnitř tohoto prostoru, vznikly menší oblasti se svými vlastními zájmy a snahou o rovnoprávnost.

Se vstupem do jihoslovanského společenství se přihodil zvrat, kdy se Slovinci stali součástí ústavního zřízení nového území a zároveň se změnila také dočasná hospodářská situace. Slovinsko se stalo technologicky i hospodářsky nejvýraznější zemí nového uspořádání a zároveň se uplatnila jiná úroveň hodnot. Především průmyslový a finanční sektor vylepšil své postavení.

Veškeré tyto změny měly také vliv na Lublaňskou kreditní banku, její správu a akcie. Faktem zůstává, že se vznikem jihoslovanského území (SHS) se dostavily změny strategie Lublaňské kreditní banky. V Lublani si přáli vymanit se z pražského dohledu a nepřáli si už více být pobočkou Živnostenské banky a to především kvůli zkušenosti, kdy si Živnostenská banka přenášela na své pobočky nejistoty a pochybné investice.

Těmi, kdo byli v popředí veškerého nedorozumění, byli Češi, jak v Lublani, tak i v Praze. Nejen loajálnost ke slovinskému okolí, které se jim připisuje při vzpomínce na jejich činy, ale především vlastní zájem samotné správy banky a hlavních akcionářů podporovali osamostatnění Lublaňské kreditní banky. Také k tomu přispělo vytvoření nové strategie v Praze. Po rozpadu monarchie a vytvořením státu SHS musela Živnostenská banka změnit své počínání. S jasným přáním po ovládnutí a centralizaci působení svých poboček a možném úpadku obchodní politiky vytvořila předlohu o spojení Lublaňské kreditní banky s Chorvatskou zemskou bankou, která byla později přejmenována na Jihoslovinskou banku, trendově pojmenována také jako Jihobanka. S tím v Lublani nesouhlasili a již od roku 1918 vymýšleli strategii osamostatnění na jihoslovanském trhu. Chorvatská banka měla sídlo v Záhřebu, což bylo v tu dobu nejmocnější jihoslovanské finanční centrum a odtud by Živnostenská banka nejlépe řídila jihoslovanské obchodní operace. Konec konců měla Lublaňská kreditní banka již jednu zkušenost s první chorvatskou spořitelnou v Záhřebu, které Živnostenská banka přenechala polovinu svého podílu a jako poděkování tato chorvatská spořitelna otevřela v Lublani svoji pobočku a začala Lublaňské kreditní bance konkurovat. Tudiž touha po osamostatnění Lublaňské kreditní banky byla ohromná. Zároveň je ale faktem, že tato touha vzbudila nepříznivý zájem v Praze, což bylo zřejmé z dopisování mezi ředitelem Pečánkem v Lublani a ředitelem Bělohřívkem v Praze.

Poté se vztahy zhoršily a rozhovory o vzájemnosti slovanských zájmů vymizely z pořadu dne. Důvodem byly samozřejmě obchodní záležitosti. Chladné vztahy mezi česko-slovinskými bankovními poměry byly viditelné při dokončování kapitalizace Lublaňské kreditní banky. Aby Lublaňská kreditní banka uspěla na jihoslovanském trhu, musela zvýšit

základní kapitál. Živnostenská banka se jak v letech 1918 – 1919, tak ani v dalších letech téměř neúčastnila dokončování kapitalizace či jen malým podílem. Díky tomu se pozvolna stávala menšinovým akcionářem, bez zvláštního vlivu, načež ředitel Pečánek ředitelství v Praze vytkl, zda-li je více jak banka zajímají podíly v průmyslových podnicích, zvláště těch vážených, či rozmach banky, který ji ustanovili sami.

Po roce 1922 došlo ke změně ve vlastnictví Lublaňské kreditní banky, kdy se jejím akcionářem z jedné čtvrtiny tehdejších akcií stala vídeňská banka Wiener Bankverein. Živnostenská banka zůstala roku 1922 jako jediná z vlastníků bez převládajícího vlivu v Lublaňské kreditní bance.

Vstup vídeňské banky Wiener Bankverein mezi vlastníky nezůstal bez důsledků. Zájmy byly stále častěji rozdílné a vládly mezi nimi také osobní antipatie. V takovémto prostředí se dalo těžko očekávat, že by se banky vyrovnaly se vzájemnými pohledávkami kvůli sporu o způsobu vrácení sporné půjčky vystavené těsně před rozpadem Habsburské monarchie. Proběhlo i několik soudních sporů jak s Živnostenskou bankou, tak Lublaňskou kreditní bankou. Díky tomu se československá vláda i vláda Jugoslávie domluvily na vyrovnání vzájemných finančních závazků a také se domluvily o způsobu a rozsahu vyrovnání pohledávek a to i v době před zánikem monarchie. I přesto byly vztahy natrvalo zpřetrhané. Živnostenská banka navázala na Chorvatskou zemskou respektive Jihoslovinskou banku, která spravovala jihoslovanské investice a majetek. To byl konec české přízně ve slovinském bankovníctví. Poté nastoupilo „slovinské období“ Lublaňské kreditní banky.⁵⁰

6.4 Česká průmyslová banka

Úvěry pro nemovitosti se poskytovaly dosti dlouho pouze jednostranným způsobem a ještě ke všemu nedostatečným. Hypoteční banka království Českého, Rakousko-slezský pozemkový úvěrní ústav a Hypoteční banka markrabství Moravského sloužily převážně velkostatkářům či majitelům činžovních domů, zřídka i živnostníkům a průmyslníkům pro hypoteční úvěry. Další instituce kryly hlavně úvěrové požadavky měst a obcí, mezi ně patřily Zemská banka království Českého, Zemědělská banka markrabství Moravského a Komunální úvěrní hypoteční ústav země Slezské. Ke krytí především úvěrových požadavků měst a obcí

---

⁵⁰GASPARIČ, Jure a kolektiv. Slovinci in Čechi v dobi moderne/Češi a Slovinci v moderní době. Praha – Ljubljana: Nová Tiskárna Pelhřimov, 2010. s. 293-300. ISBN 978-80-7415-025-8.

docházelo díky tomu, že jejich působnost byla v hypotečních obchodech omezovaná okolností, že nevlastnily oprávnění vydávat zástavní listy nebo také jiné úpisy.

Proto se vyskytly snahy ze strany České společnosti národohodpodářské o vytvoření takové instituce, která by povolovala dlouhodobé úvěry s hypotečními zárukami a že by díky vlastním emisím bankovních dluhopisů financovala různé investice v nezemědělské výrobě.

Na základě těchto snah byla svolána porada, 26. listopadu 1896 ředitelem Zemské banky království Českého, kde byla vedena diskuse na téma zřízení takovéto instituce, která dostala název Česká průmyslová banka. Výbor, který o vytvoření této banky jednal, požádal úřady o zmocnění k možnosti zahájení přípravy založení ústavu a mohl tak vypracovat stanovy. Ovšem tyto stanovy nebyly ministerstvem vnitra schváleny, ale 23. listopadu vráceny k přepracování.

Tímto nápadem se začali L. Bondy a V Škarda zabývat ve stejném období jako již zmíněné ústavy, tudíž byli přibráni do zřizovacího výboru na základě rozhodnutí členů. Po přijetí těchto dvou členů výbor projednával změny stanov, které v původním předložení ministerstvu vnitra neprošly a v upraveném znění byly předány k úřednímu schválení.

Hlavním programem České průmyslové banky byla organizace hypotečních úvěrů jak pro potřeby živnostenských dílen, tak pro potřeby továrních podniků, což vedlo zakladatele tohoto ústavu, aby do stanov zaznamenaly nejprve možnost těchto činností a až poté práva k provozování dalších bankovních úkonů.

Když byly stanovy zveřejněny publicistika se pustila do vysvětlování účelu banky a jejího oprávnění slovy: *„Průmyslu pak našemu poskytně se ve značnější míře onen levný úvěr, kterého při dosavadním našem úvěrnictví postrádal, kdežto průmysl říše Německé, s naším průmyslem nejvíce soutěžící, této výhody již dávno požíval. Vyplní tedy banka mezeru na našem peněžním trhu. Kapitálu, hledajícímu dnes papír s poněkud vyšší mírou zúrokování, poskytně příležitost bezpečného uložení, a průmyslu našemu klidný úvěr hypoteční.“*

Základním kapitálem ČPB byl 1 mil. zl., který byl upisován 5 000 ks prvních emisí po 200 zl. Plánem bylo, že budou akcie vyhrazeny nejen soukromému upisování, ale i k veřejnému. Ovšem soukromá subskripce měla velký úspěch a od té veřejné se mohlo dočista upustit.

25. září 1898 byla Česká průmyslová banka zřízena a už 1. října zahájila svou činnost, se sídlem Na Příkopě 35. Do funkce ředitele byl ustanoven B.E. Schleifer, který měl se zaměstnání v podobných institucích zkušenosti.

Ačkoli bylo snahou zakladatelů vytvoření speciálního ústavu, ČPB se jevila jako univerzální banka, i když vykazovala řadu zajímavých zvláštností. Ti, kteří tento ústav

využili, počítali s okamžitým efektem, a proto raději využívali krátkodobý úvěr, než ustavujícím výborem plánovaný nevypověditelný úvěr hypoteční. K tomu, aby došlo k většímu využívání dlouhodobého úvěru nepomohla ani doznívající hospodářský rozvoj, jelikož zvyšoval hodnotu peněz a v souvislosti s tím i úrokovou míru. Kvůli tomu byl odbyt bankovních dluhopisů málo uspokojivý a nepřinášel kýženou emisní činnost.

Prosperita obchodního programu, která se stala cílem při zřizování této banky, nebyla dostatečnou zárukou akcionářů k jeho setrvání. Byly to její zkušenosti, které vyvolávaly toto přesvědčení, a proto se vedení tohoto ústavu přiklánělo k činnosti starších českých obchodních bank.

Se zřizováním poboček byla Česká průmyslová banka zdrženlivá, jejímž výsledkem bylo otevření pouze pěti filiálek a dvou exp. Když došlo k posílení běžných bankovních obchodů, začala ČPB otevírat v krátkém časovém období za sebou několik dalších filiálek a exp., díky čemu si vytvořila jednu z největších sítí poboček ve srovnání s ostatními českými bankami.

Česká průmyslová banka začala po vzoru jiných, Živnostenské banky, Sporobanky, atd. ve snaze zaujmout cizí trhy rozšiřovat svou působnost za hranice českých zemí. I v cizích zemích nebyl moc velký zájem o hypoteční půjčky cizího kapitálu. Obchodem, který banka sjednávala za hranicemi, byl eskont směnek, zakladatelská činnost a komisionářský prodej dříví.

Prvními, které získaly směnečný úvěr, byly země koruny Uherské, kde ČPB poskytovala eskontování směnky ve větším rozsahu soukromým bankéřům a také peněžním ústavům.

Vedle zemí koruny Uherské docházelo ke kontaktu také se zeměmi na jihu Předlitavska, kde ČPB eskontovala směnky jen ojediněle. Jednalo se o úvěrové spojení s peněžními ústavy Lublaňské kreditní banky, dubrovnické Chorvatské úvěrové banky a Jadranské banky. V této oblasti ČPB od roku 1909 udržovala těsnější úvěrové spojení s oběma místními jihoslovanskými bankami, Lublaňské kreditní banky a Jadranské banky, a tento styk se snažila postupně rozšiřovat, aby mohlo dojít k dalším formám finanční spolupráce. ČPB se v červnu roku 1911 stala součástí sdružení pro rozprodej nové emise Lublaňské kreditní banky. Instituci Jadranská banka převzala v dubnu roku 1913 za 600.000K nominálních akcií, což vedlo k tomu, že ředitel vídeňské filiálky České průmyslové banky vstoupil do této banky, sídlící v Terstu. Poté, co došlo ke spolupráci s oběma těmito bankami, byl velký zájem v období po druhé světové válce o zásahy do vnitřní organizace jihoslovanského peněžnictví a bankovních obchodů.

V březnu 1911 byl zvolen zástupce banky pro Kraňsko a vůbec jihoslovanské země, kterým se stal V. Urbančiče. Jelikož dosahoval očekávaných výsledků, bylo mu umožněno otevřít v říjnu roku 1912 agenturu losového oddělení v Lublani. Tím, že došlo k udržení nákladů, byla v prosinci roku 1913 na základě rozhodnutí přeměněna agentura v bankovní filiálku. Lublaňská filiálka byla zřízena roku 1914, do jejího vedení, dvoučlenného představenstva, byli dosazeni soukromníci K. Kauschegg a I Gričar a úřad dirigenta zastával O. Balcar.

S tím, jak docházelo k postupným otevíráním jednotlivých filiálek, ve Vídni, Lublani, Krakově, byla potřeba rozšířit protokolování České průmyslové banky o další jazyky. A tak byly stávající jazyky čeština, němčina a francouzština doplněny o polštinu, slovinštinu, srbocharvátštinu a italštinu 16. února 1915.

6.5 Sporobanka

Sporobanka oficiálně otevřela své kanceláře 1. srpna roku 1903, které převzala po Pragobance v Ovocné ulici č. 17. V období hospodářské krize, která v tu dobu probíhala byla znatelná i menší podnikavost, která vedla poměrnému nadbytku levných peněz. Peníze, které byly vkládány na knížky byly zúročovány určitými procenty podle toho, jak dlouhá byla jejich výpověď. Čím delší byla výpověď této knížky, tím větší byl úrok.

Díky nastalé situaci si mohl tento ústav hledat trhy ve vzdálenějších oblastech, než co mu nabízely hranice domácí ekonomiky, jelikož měl dostatečné zisky z běžných bankovních obchodů. Proto si mohla Sporobanka dovolit rozšiřovat svou činnost v českých zemích a současně v různých oblastech Rakousko-Uherska. Příkladem je rok 1903, ve kterém byly schváleny první aktivní obchody Sporobanky se spořitelnou v Červeném Kostelci a o dva týdny téhož roku se dostaly i do ciziny.

V roce 1903 vyslala instituce na informační cestu na slovanský jih J. Pátka, který zamířil do Lublaně a Záhřebu, jehož záměrem bylo informovat Sporobanku o tamějších poměrech. To, co zjistil na své cestě sdělil v obsírné zprávě, kterou přednesl 31. října a poté ještě jednou opakoval ve stejném roce 2. listopadu 1903. To, co vedlo po přednesu svého získaného úsudku, vypovídalo o velmi malé přesvědčivosti, a proto bylo přijato usnesení, ve kterém se hovořilo o tom, že spojení Sporobanky s venkovskými a menšími ústavami v těchto oblastech nenastane. Z tohoto opatření vyplynulo, že klientela v oblasti slovanského jihu nebude početná a bude omezena jen na několik málo peněžních ústavů.

Mimo Charvátsko-Slavonsko a Jižní Uhry začala spolupráce i v dalších zemích, ke kterým patřila oblast Dalmácie a Přímoří. Zvláště výnosným stykem pro ni bylo navázání spojení se slovinským ústavem Lublaňskou kreditní bankou. Této instituci byly eskontovány směny již v září roku 1903 za 500.000 K a také splitské filiálce byly dán vklad 200.000 K v lednu roku 1904.

Lublaňská kreditní banka jako první zprostředkovala komunální půjčku v nečeském prostředí. Tato půjčka byla svěřena dalmátské obci Omiš, které byl povolen úvěr na částku 60.000 K v listopadu roku 1904, tento úvěr byl na 10 roků proti splátkám po 2.000 K ročně s úrokem 4,25%, režijní příspěvek dělal 0,25% a přepočítávací kurz byl 98,50 K. Lublaňská kreditní banka se nabídla, že po uzavření tohoto obchodu bude poskytovat podobné služby při výskytu dalších podobných situací v Kraňsku. Po této nabídce jí bylo sděleno, že budou velmi potěšeni, když dojde k dalším komunálním půjčkám a že návrhy na provize budou určeny až poté, jak se to vyvine s první půjčkou. Tím, že první zkušenosti byly příznivé, došlo ke spolupráci na základě podobných obchodů s obcemi či okresy, ale i k poskytování půjček na širší bázi.⁵¹

7 Spolupráce v meziválečném období

7.1 Styky na hospodářské úrovni

Cizí kapitál, který byl investován do Slovinska v meziválečném období, měl velmi důležitou hospodářskou úlohu a podíl tohoto kapitálu byl větší než domácí investice.

Československý kapitál byl nejvíce vkládán do textilního průmyslu a bankovníctví. V roce 1918 proudilo nejvíce cizího kapitálu do oblasti textilním průmyslu z Rakouska, kolem 75%, poté, od roku 1923, už bylo na předních příčkách Československo.

Po první světové válce rozvoj textilního průmyslu podporovala také slovinská politika. Už v roce 1919 byl poslanec I. Hribar v Praze, kde spolu s československými ekonomy vedl rozhovory na téma: Textilní průmysl. A právě díky československému kapitálu došlo k rozvoji dvou textilních center ve Slovinsku, prvním se stal Maribor a druhým Kranj. Tato dvě centra se soustřeďovala na výrobu bavlněných tkanin a přízí. Po příchodu cizího kapitálu

---

⁵¹ NEČAS, Ctibor. Podnikání českých bank v cizině 1898-1918. Rozpínavost českého bankovního kapitálu ve střední, jihovýchodní a východní Evropě v období rakousko-uherského imperialismu. Brno: Tiskárna Strojil, 1993. s. 14-64. ISBN 80-210-0643-9.

došlo i k příchodu nových pracovních sil z ciziny. Ovšem československý kapitál nebyl kapitálem, který by byl určen pouze na textilní průmysl. Československý kapitál byl také vložen do sklářského průmyslu ve Slovinsku, avšak větší podíl zde zahrnoval kapitál jihoslovenský. Československý kapitál se nepodílel pouze v těchto dvou odvětvích, ale i v jiných průmyslových oborech.

V tomto období byl pro slovinskou ekonomiku kromě průmyslového kapitálu důležitý také československý bankovní kapitál a to především prostřednictvím banky Slavie a České průmyslové banky. Česká průmyslová banka, která měla v Lublani pobočku, sídlila v Praze. Jihoslovenská pojišťovací banka Slavie vznikla v roce 1922 díky tomu, že ji Česká pojišťovací banka v Praze přenechala své zaměstnance, které už předtím sehnala na území SHS. Velikost československého kapitálu činila 49%.⁵² Živnostenská banka a Česká družstevní banka investovaly značné množství kapitálu zvláště do textilního průmyslu Slovinska.

V tomto období došlo nejen k přílivu kapitálu, ale také pracovníků, kdy hovoříme zejména o příchodu odborníků. V díle Franeta Kresala o textilním průmyslu ve Slovinsku se uvádí, že v roce 1934 bylo právě v textilním průmyslu zaměstnáno 319 cizích odborníků, z nichž bylo 73% z Československa. V roce 1925 bylo zaznamenáno 1813 žádostí o pracovní povolení v cizí zemi.⁵³ Později docházelo k omezování cizích zaměstnanců ze strany vlády a to kvůli strachu před nezaměstnaností a vzhledem k této situaci ne všichni, kteří žádali o pracovní povolení, ho dostali.

V roce 1922 byl přijat zákon o ochraně pracovníků, který zajišťoval povolení od ministerstva pro sociální politiku zaměstnávat cizí státní příslušníky. Později měla vláda v úmyslu tyto předpisy více zpřísnit, s čímž svaz průmyslníků nesouhlasil. Toto přijetí zákona vzbudilo odpor a stávalo se, že zástupci cizích zemí - diplomaté, pohrozili, že v případě vyhrocené sociální politiky uvedou zákon i na jihoslovenské občany, kteří byli na tomto území zaměstnáni. Taktéž ti, kteří chtěli do učení přijmout žáky, kteří byli cizí národnosti, museli získat povolení na ministerstvu pro sociální politiku. Kvůli těmto předpisům velké množství československých občanů požádalo a posléze také získalo jihoslovenské občanství.

Jelikož nebylo v programech jihoslovenských vysokých škol pojišťovníctví, v Pojišťovací bance Slavie byli zaměstnáni čeští úředníci. Jinak tomu nebylo ani v případě

---

⁵²KERŠIČ-SVETEL, Marjeta. Češko-slovenski stiki med svetovnima vojnama. Ljubljana: Litera picta, 1996. s. 31-. ISBN 961-90315-3-9.

⁵³KRESAL, France: Tekstilna industrija v Sloveniji. Ljubljana: Borec, 1976. s. 218-219.

mistrů a vedoucích pracovníků, kteří pracovali v textilním průmyslu. V neposlední řadě bylo potřeba i odborníků, kteří při zakládání textilního průmyslu ve Slovinsku nebyli. Docházelo k tomu, že většinou přijížděli společně s podnikateli. Jak již bylo řečeno, nebylo zde vysokých škol zaměřených na textilní průmysl, a proto se museli všichni textilní odborníci vzdělávat v cizině, a to především v Československu nebo v Rakousku. V roce 1930 už byla založena Státní textilní škola v Kranji. V začátcích, při zakládání této školy, pomáhali vysokoškolské učitelé textilní školy v Brně, a to profesor Bohumil Vlček, profesor Gustav Ulrich a profesor Oswald Richter. Podpora nepřicházela pouze z ciziny, dostalo se jí i od místního textilního průmyslu v Kranji, především od podniku Jugočeška.⁵⁴ I když zde již byla založena škola se zaměřením na textilní průmysl a tudíž zde měli domácí vzdělané odborníky v tomto odvětví, docházelo k potížím v zaměstnávání ve srovnání s cizími specialisty, na které se dalo více spolehnout.

Poměr zahraničních dělníků byl nestálý. Docházelo k případům, jako třeba v Mariboru, kdy si zahraniční dělníky získal podnikatel Hutter, řekněme kvůli dobré pověsti zaměstnavatele, jelikož měl silné sociální cítění, které se projevovalo například postavením dělnických domků či činžovních bytů. Naopak se stávaly případy, jako u podnikatele Ehrlicha, který vyplácel malé mzdy a projevovaly se zde celkově špatné poměry.⁵⁵ Dalším aspektem toho, jak velký počet zahraničních zaměstnanců, a to zejména mistrů, se nacházel v mariborských textilních továrnách bylo znatelné při mobilizaci v Československu. Místní tisk o tom napsal: *“ukázalo se, jak nebezpečným se může stát průmysl vázaný jen na cizí odborníky. Ted’ odešli Češi, kdyby ještě mobilizovalo Německo, zůstali bychom bez odborných sil!”*

Českoslovenští občané, zaměstnanci soukromých podniků, co se týče pojištění, nepoužívali těch samých výhod jako domácí občané. Vzájemnost pojištění totiž důsledně neuplatňovali a to byl pro zahraniční občany značný problém. Protože zároveň s odchodem velkého počtu kvalifikovaných pracovníků nastal také velký problém s nedostatkem surovin (bavlna užívaná pro textilní průmysl ve Slovinsku byla dovážena především z Anglie), došlo k tomu, že roku 1939 nastaly v textilním průmyslu potíže, které znamenaly propuštění velkého počtu pracovníků.

Spolupráce na poli hospodářském mezi Slovinskem a Československou republikou bylo v tomto období ještě více rozvíjeno, kdyby nebylo měnových překážek, celních

---

⁵⁴ KERŠIČ-SVETEL, Marjeta. Češko-slovenski stiki med svetovnima vojnama. Ljubljana: Litera picta, 1996. s. 31-33. ISBN 961-90315-3-9.

⁵⁵KRŽEČNIK, Ermin. Gospodarski razvoj Maribora. Maribor, 1956, s. 176 – 177.

problémů a dalších, které vyvolala hospodářská politika jihoslovanské země. Navzdory všech potíží došlo k zániku první rozšířené hospodářské spolupráce. V Národním domě v Lublani, 23. října 1923, byla konference československých průmyslníků s domácími představiteli obchodu a průmyslu.

Na této konferenci došlo ke konstatování, že bylo ve Slovinsku okolo 50 československých podniků s vlastním zastoupením a to jen firma Čehojug jich měla 25.

Existovala Jihoslovansko-Československá liga, která se zabývala hospodářskou problematikou, která se představovala ve jménu Sbornice Mohorič, avšak nedošlo k žádnému kladnému výsledku. Dále se hospodářskou spoluprací zabýval Egon Stare, roku 1936, který analyzoval veškeré možnosti této spolupráce s Československem a také důvody vyskytujících se problémů, díky nimž došlo k úpadku slovinského a jihoslovanského hospodářství. Vydal brožuru *Naše hospodářské vztahy s Československem*, která se ovšem neprosadila.

7.2 Turismus

K hospodářství se řadil další důležitý faktor, kterým se stal před druhou světovou válkou turismus. Češi hráli velkou roli v jihoslovanském turismu a to jako samotní turisté, hosté, tak jako investoři. Samozřejmě byly největším lákadlem přímořské oblasti. Z pohledu dostupnosti bylo spojení Prahy s Lublaní každý den, ovšem cesta vlakem trvala 18 hodin.⁵⁶

Ve světě turistiky bylo velmi významné jméno Jana Václava Lega (1833 – 1906), který byl propagátorem česko-slovinských vztahů. Díky touze o česko-slovinské vzájemnosti pořádal výlety Slovinců do Prahy a do Čech. Aby mohli čeští čtenáři spatřit přírodní atraktivitu Slovinska, vydal jako první turistickou příručku. V turismu byla viděna další vzájemnost Čechů a Slovinců, kterou byla úzká spolupráce na poli vysokohorské turistiky a to v rámci Slovinského alpského spolku, do kterého vstupovali čeští alpinisté, jelikož došlo k odmítnutí vytvoření vlastního alpského spolku.

Národy Čechů a Slovinců vykazují několik podobností, ačkoli jsou tyto země od sebe značně vzdáleny, které vyvolávaly v očích národohospodářů, politiků a intelektuálů řadu příležitostí ke spolupráci. To, že jsme měli příjemné vztahy se Slovinci, udávalo několik faktorů. Jedním z nich byla spolupráce za Rakousko-Uherska tím, že obě země byly součástí Předlitavska a docházelo k politické spolupráci v poslanecké sněmovně Říšské rady. *Neméně*

---

⁵⁶KERŠIČ-SVETEL, Marjeta. Česko-slovenski stiki med svetovnima vojnama. Ljubljana: Litera picta, 1996. s. 33-34. ISBN 961-90315-3-9.

významná byla spolupráce ekonomická, neboť vyspělejší společnost česká vládla volným finančním kapitálem, který se nedařilo umístit v domácím průmyslu a obchodu (tj. v českých zemích), a který bylo možné uplatnit v důvěrně známém slovanském prostředí periferních částí monarchie i za jejími hranicemi. Tento kapitál byl ve slovanských oblastech vítán, na rozdíl od Maďarů či rakouských Němců. A tak se stalo, že první větší investice českého kapitálu byla směřována do Slovinci osídlených oblastí Předlitavska v čele s Bankou Slávií a Živnostenskou bankou.⁵⁷

8 Textilní továrna Jugočeška

V Kranju bylo nejvíce textilních továren. Jednou z největších a nejstarších textilních továren zde byla továrna Jugočeško.

Byla založena roku 1923 a již název napovídá, že byla založena s pomocí českého kapitálu. Založení této továrny vyvolalo veliké změny. Do města přišli zahraniční odborníci a s sebou přinesli také stroje, které zde nebyly ještě k vidění. Tyto stroje byly hnacími stroji druhé průmyslové revoluce, tedy elektromotory a motory s vnitřním spalováním.

Důvodem, proč byl v této továrně velmi významný český kapitál, bylo to, že do první světové války, mělo Česko velmi rozvinutý textilní průmysl, který vkládala také do slovinského území. Po válce bylo přáním kraňských podnikatelů, kteří neměli dostatek kapitálu, ale měli styky s českými podnikateli, založit továrny různých odvětví.

Továrna Jugočeška byla postavena u břehu řeky Sávy. Tato lokace bylo schválně umístěna v blízkosti železniční zastávky a u výhodných tahů (Lublaň - Jesenice), tudíž to bylo příhodné místo pro výstavbu továrny.

Továrnu ze začátku řídili statkář Josip Vitez Pogačnik (po dobu státního útvaru SHS byl předsedou vlády v Lublani), starosta Kranje Ciril Pirc a velkopodnikatel z Prahy, Emil Storza.

Továrna se velmi rychle rozvíjela a rychle se řadila do okruhu nejmocnějších jihoslovanských textilních továren. Vyráběly se různé tkaniny, které tiskly stroje, což byl velmi významný krok kupředu v této době.

Po většinu času bylo v továrně okolo 60% domácího a 40% českého kapitálu, což vyžadovalo jihoslovanské zákonodárství, tedy šlo o to, že v podnicích nesměl převládat cizí kapitál.

---

⁵⁷ GAŠPARIČ, Jure a kolektiv. Slovenci in Čehi v dobi moderne/Češi a Slovinci v moderní době. Praha – Ljubljana: Nová Tiskárna Pelhřimov, 2010. s. 207-227. ISBN 978-80-7415-025-8.

V roce 1930 tento podnik koupil Bělehradský textilní průmysl v Bělehradě. V tomto období továrna zaměstnávala víc dělníků, než to umožňoval Kranj v období po první světové válce.

Jugočeška zanikla roku 1941, když začala německá okupace. Němci tuto továrnu zkonfiskovali. Odkoupila ji německá společnost Luftfahrtgeratewerk (LGW) Hakenfelde a vytvořili z ní továrnu na výrobu kvalitních výrobků, a proto mohli vyrábět díly pro letadla. A po válce se Jugočeško přetvořilo v novou společnost, která se jmenovala Iskra.⁵⁸

9 Čechoslováci na Jadranu

Češi byli tedy od roku 1848 nadále aktivně zapojeni do slovinské společnosti, která zde tvořila měšťanstvo v Terstu. Není to první zkušenost soužití Čechu s jinými Slovanskými národy. Slovinci si od poloviny 19. století stále více posilovali své sebevědomí. Svě společné práci, při které založili terstské pojišťovny a spořitelny, zajistili pevný hospodářský základ v těchto oblastech. Na konci 19. století se začali hospodářsky osamostatňovat a stávali se méně závislými na italském či německém kapitálu. Mezitím se město Terst stávalo stále zajímavějším místem pro pronikání českého kapitálu na zdejší trh. Ačkoli nebyly předtím hospodářské vazby mezi Terstem a českými zeměmi nijak výrazné, na konci 19. století byl terstský přístav pro Čechy velmi přitažlivou alternativou oproti severoněmeckým přístavům. Finanční náklady při přepravě zboží z oblastí Moravy a jižních Čech byly nižší při využití přístavu Terst na rozdíl od přístavů Hamburk nebo Rotterdam. Tím se z města Terst stalo velmi důležité obchodní a dopravní centrum pro české země.

Český kapitál se s využitím přístavu Terst šířil dál do světa, ovšem díky své funkci stále zůstával důležitým centrem pro růst českých obchodů. Jedním z případů je česká banka Slavie. Po založení této banky, roku 1869, omezila své působení v místě zřízení a s rozvojem dopravy se české působení začalo šířit k jihu. Svě generální zastupitelství založila banka Slavie nejprve v Lublani, poté roku 1874 do Terstu. V tomto období se v Terstu rozvinula rozsáhlá síť bankovních ústavů, od kterých se očekávalo, že jejich působnost po otevření Suezského průplavu roku 1869, bude narůstat. Úspěch banky stál na uzavření pojistných smluv, které se v té době moc nevyplácely. Ačkoli trval terstský pokus se Slavií jen chvíli, výsledek byl důležitý pro pochopení, kam bude směřovat hospodářský rozvoj. Banka Slavie

---

⁵⁸ Memoriesatschool.eu [online]. 2012 [2012-05-29]. Dostupné z WWW:<http://www.memoriesatschool.eu/wp-content/uploads/2012/06/INDUSTRIALIZACIJA-KRANJA-IN-NJENE-POSLEDNICE1.pdf>.

otevřela cestu dalším českým podnikům. V následujících letech se jevila jako další velmi aktivní banka při vývozu svého kapitálu, pražská Živnostenská banka.

Bankovní podniky nebyly jedinými podniky, které viděly v Terstu možnost prosperujícího obchodu. V seznamu slovanských společností v Terstu a okolí, který byl sestaven roku 1907, se objevila také pojišťovna, která nesla jméno První česká pojišťovna pro živobytí. Tato pojišťovna v jedné z periodik uveřejnila zprávu, ve které píše, že byla První českou úplnou akciovou společností pro pojištění na život v Praze jako jedinou slovanskou akciovou pojišťovnou pro účely pojištění na životě. Klientům poskytovala různé pojistné nabídky a její generální zastupitelství pro veškeré slovinské oblasti sídlilo v Terstu, v ulici Torre bianco 21.

Ačkoli se české společnosti, zvláště banky, dostaly do dalších oblastí napříč moře, přesto se spoléhaly na slovinské instituce, kdy pro ně Slovinci zůstávali úvěrovým obchodním partnerem a silným obchodním vzorem v Terstu. Ke všem těmto společnostem, pojišťoven, spořitelů a různých dalších společností roku 1905 založili ještě Jadranskou banku, která je zásadním ziskem pro základ hospodářství terstských Slovinců. Také v tomto případě se ustálily vazby mezi terstskými Slovy: kromě slovinského kapitálu přispěli svým podílem také Chorvati, Srbové a později ještě Češi. Ačkoli v začátcích nebyl do akciového kapitálu zahrnut český kapitál, český vliv pronikal skrz Lublaňskou kreditní banku (LKB), kde byli Češi účastníky od jejího založení až po další období. Když se vztahy mezi Lublaňskou kreditní bankou a Jadranskou bankou otupěly, úlohu LKB převzala Živnostenská banka z Prahy. Tímto způsobem se šířilo české hospodářství směrem k jihu a zajišťovalo si v Terstu a kolem Jadranu důležité postavení. Díky tomu si získalo základ pro rostoucí vliv na Jadranu od konce 19. století a dále.

Jaroslav Preiss, intelektuál, novinář a jeden z nejdůležitějších českých bankéřů, proto mohl zapsat, že banky v Lublani, Terstu, Chorvatsku a Dalmácii směřují svůj pohled na Prahu, jako na přirozené centrum peněžního obchodu slovanského světa. V souvislosti s tím Bernard Michel představil úlohu Preisse, který na neoslavistickém kongresu v Praze roku 1908 zdůraznil roli Terstu jako jednoho z dominantních postojů slovinského kapitálu v boji proti německé rozpínavosti. Slovanské měšťanstvo, v první řadě české, svou dynamičnost na poli kulturním a politickém vykazovalo a utužovalo s rostoucím vlivem na poli hospodářském.

Čeští ekonomové se už v 90. letech 19. století zajímali o finanční poměry v oblasti Terstu. Jako první výlučně český bankovní podnik v Terstu roku 1907 založila Ústřední banka českých spořitelů, tzv. Sporobanka, pobočka měla sídlo na Červeném mostu

(Ponterosso). Její otevření povzbudil terstský obchodní časopis, ale rozhodující byly úvěrové styky, které český peněžní ústav zřídil spolu se slovinskými klienty a také nová politika pražské centrály, která svojí filiálku založila ne jen v Terstu, ale také v Galicii, a Lvově. Terstská pobočka byla ve svých začátcích podřízena vídeňské filiálce, ale od 1. ledna 1908 působila již samostatně. Pražská centrála jí přidělila oblasti Rakouského přímoří, Charvátsko-Slavonsko a také Záhřeb, Varaždin a Rijeku. V roce 1908 je tato banka v publikaci pojmenována jako Ústřední banka českých spořitelů, pobočka v Terstu.

Ředitelem byli uvedeni J. Pokorný a V. Hrabánek, jako zaměstnanci byli zaměstnání Bonda F., Garntner J., Gelcich O., Neumann J., Pavlíček G., Archu. A, Vokál J. O rok později bylo zaměstnanců již 26. Terstská filiálka dosahovala záviděníhodného úspěchu a zvláštní pozornost upřela k otázce vystěhovalectví, jelikož Terst byl považován za důležitý tranzitní přístav pro ty, kteří se chtěli vystěhovat do Ameriky. Po tři roky 1907 – 1909 se její provoz, který byl placený, stále zvětšoval. Roku 1907 vynášel okolo 10 mil. korun a o rok později se zisk zvětšil skoro pětkrát a roku 1909 už představoval 64 mil. korun.

Úspěch Ústřední banky českých spořitelů byl jistojistě kvůli tomu, že tento nejstarší český bankovní ústav otevřel svou pobočku v Terstu. Živnostenská banka, která již byla spolupodílníkem ve většině akciového kapitálu Jadranské banky, 1. června 1908 otevřela svou filiálku v samotném centru Tersta. Živnostenská banka pro Čechy a Moravu měla své sídlo v ulici S. Nicolo č. 30. Její řídicí správa se skládala z předsedy O. Cavaliere Giovanni, členy byli Jahn dr. F., Řivnáč A., Sedlák P., Topinka G., ing. Kreibich K. a ředitelem byl stanoven Bohumil Novák. Následující rok zaměstnávala Živnobanka, jak byla také pojmenována zkrácením svého standardního názvu Živnostenská banka, dalších 22 osob a dohromady měla již 30 zaměstnanců. O jejím pozitivním působení hovoří článek, ve kterém v tomtéž období se rozsah bankovních obchodů, úvěrů, zastavovaného zboží a akreditiva zvětšil z 150 na 540 ml. korun. Později začalo její působení upadat a v letech před příchodem první světové války bylo méně úspěšné. V tomto období působila s akciovými ztrátami kvůli akciové společnosti Dalmatinský mramorný průmysl ve Splitu a kvůli překročení úvěru pro firmy R. Dussich v Terstu a E. Calo v Raveně. Díky špatnému hospodaření byl ředitel Bohumil Novák vystřídán Václavem Hrabánkem.

Pražská Živnostenská banka měla při upevňování hospodářských základů slovanského měšťanstva v Terstu velmi důležitou úlohu, která byl viditelná spíše pro veřejnost.

Česká účast na městském hospodářství byla zřejmá také při zapojení se českých bank a jednotlivců v početných obchodních transakcích. Jadranská banka například založila

roku 1912 akciovou společností Adrii, která převzala pivovar stejného jména v Senosečích a do čela této instituce dosadila Františka Skorkovského, terstského Čecha a zástupce ředitele Jadranské banky. Seděl také v řídicím odboru obchodní, tranzitní a komisionální akciové společnosti Balkán v Terstu, která se po počátečním úspěšném působení roku 1911 rozšířila, při čemž byla ještě zvláště patrná spolupráce s českou bankou Bohemia. Mezi správce společnosti Balkán byl také Antonín Kubička, později předseda terstské české společnosti Česká beseda a ještě jeden Čech, Fran Milfait. Živnostenská banka byla krom jiného bezprostředně přítomna v loděařské akciové společnosti Oceánie, která vznikla na začátku roku 1917 a i přes válku úspěšně působila.

České banky a pojišťovny do Terstu posílaly své úředníky, do těchto ústavů odcházeli také místní úředníci, kteří byli zaměstnáni například na poštách, pracovali jako profesori, inženýři, inspektoři a další. Byli zaměstnáni u velkých podniků jako například Rakouský Lloyd či firma Austro-Americana, kde byl zaměstnán například dr. Řehák jako lékař.⁵⁹

---

⁵⁹KLABJAN, Borut. Čechoslovaška na Jadranu. Koper, Založba Annales, 2007. s. 33-39. ISBN 978-961-6033-92-3.

10 Závěr

Tato práce se zabývá pronikáním českých institucí či českého kapitálu do oblastí dnešního Slovinska. Do této práce jsem zaznamenala historii jednotlivých ústavů, které podíleli na vytvoření poboček na území dnešního Slovinska nebo které spolupracovaly s již vytvořenými filiálkami.

Velmi významnou roli v oboru peněžních ústavů zaznamenává Lublaňská kreditní banka, která byla zřízena českou Živnostenskou bankou. Stala se velmi významnou bankou, která poté, co měla určité jméno na trhu spolupracovala s českou Sporobankou.

Ačkoli hlavním tématem mé práce bylo zaměření se na české podniky, nemohla jsem opomenout historii dnešního Slovinska a také hospodářství, jelikož to jsou faktory, které patří neodmyslitelně k představě, jak velký rozvoj této oblasti mohl nastat.

Historii jsem uvedla již od období Ilyrských provincií z důvodů nastínění počátku svébytnosti slovinského národa. Taktéž velmi významným obdobím byl revoluční rok 1848. Konec 19. století řadím k období, ve kterém proběhlo mnoho změn na poli hospodářském i společenském. A vytvoření nového státu (SHS) a rozpad Habsburské monarchie znamenal nejen pro Slovinci nové začátky uvnitř jiného uskupení. Historii uzavírám obdobím vytvoření nové zřízení a to Královstvím Jugoslávie, ve kterém byla přijata nová, oktrojovaná ústava. Poměry byly zcela odlišné, než požadavky vypsané ve Slovinské deklaraci. Ve které se hovoří dosažení svobody, etnické jednoty a finanční autonomie.

Hospodářství jsem uváděla v pro jednotlivá období, abych zachovala přehlednost a nastínila postupný rozvoj oblasti. Pro hospodářství byla velmi významná stavba železnice. V neposlední řadě v práci zmiňuji také turizmus, který se řadí také do hospodářství a má souvislosti s českým prostředím.

11 Resumé

This work deals with the penetration of the Czech institutions or the Czech capital in the areas of today's Slovenia. In this work I noted the history of individual institutions that participated in the establishment of branches in the territory of today's Slovenia or that cooperated with the already created affiliates.

A very important role in the field of financial institutions records Ljubljana credit Bank that was established by the Czech Trade Bank. It has become a very important Bank, which, having had a certain reputation in the market, worked with the Czech Sporobanka.

Although the main theme of my work was to focus on Czech enterprises, I could not forget the history of today's Slovenia and the economy, since these are the factors that are inherent to the idea of how much development in this area could occur.

The history I have said since the period of Illyrian provinces due to outlining the identity of the Slovenian nation. Also very important period was the revolutionary year 1848. The end of the 19. century belongs to the period in which many changes took place in the field of economic and social. The establishment of a new State (SHS) and the disintegration of the Habsburg monarchy has meant not only for the Slovenians, new beginnings within another group. The history is ended with the establishment of a new system, the Kingdom of Yugoslavia, where the new, *oktrojovaná* constitution was adopted. The ratios were completely different than the requirements listed in The Declaration of Slovenia, which speaks of the attainment of freedom, ethnic unity and financial autonomy. I said the economy for each period, because I wanted to maintain clarity and to outline the gradual development of the area. For the economy was very important the railway construction. Finally, I also mention tourism, which is also included in the economy, and has a connection with the Czech environment.

12 Seznam použité literatury a pramenů

RYCHLÍK, Jan a kolektiv. Dějiny Slovinska. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2011. ISBN 978-80-7422-131-6.

ŠESTÁK, Miroslav a kolektiv. Dějiny jihoslovanských zemí, Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2009. ISBN 978-80-7106-375-9.

HLADKÝ, Ladislav. Slovinsko. Praha: Libri, 2010. ISBN 978-80-7277-463-0.

ŠTECH, Václav. Banka Slavia. Praha: Banka Slavia, 1919.

KOHOUTKOVÁ, Helena – KOMSOVÁ, Martina. Dějiny na dlani. Olomouc: Rubico, 2007. ISBN 80-7346-065-3.

NEČAS, Ctibor. Na prahu české kapitálové expanze: Rozpínavost českého bankovního kapitálu ve střední, jihovýchodní a východní Evropě v období rakousko-uherského imperialismu. Brno: Univerzita J. E. Turkyň, 1987.

LAZAREVIČ, Žarko. Luckmanni – tri generacije bančnikov. Bančni vestnik, 53, št. 11, 2004.

HRIBAR, Ivan. Kako je osnovana Ljublanska kreditna banka. Bankarstvo, 4, št.7, 1926.

NEČAS, Ctibor. Na pragu češko-slovenskih finančnih stikov. Zgodovinski časopis, 43, št.1, 1989.

KOISER, Ljubomir St. Institucija Ljubljanske kreditne banke 1900-1925. Bankarstvo, 4, št.7, 1926.

LAZAREVIČ, Žarko. Podobe bančnih neuspehov. Bančni vestnik, 52, št.12, 2003.

LAZAREVIČ, Žurko. Banke in tuji kapital pri Slovencih. Bančni vestnik, 51, št.5, 2002.

KERŠIČ-SVETEL, Marjeta. Češko-slovenski stiki med svetovnima vojnama. Ljubljana: Littera picta, d.o.o., 1996. ISBN 961-90315-3-9.

KRESAL, France: Tekstilna industrija v Sloveniji. Ljubljana: Borec, 1976.

KRŽEČNIK, Ermin. Gospodarski razvoj Maribora. Maribor: Društvo ekonomistov, 1956.

KLABJAN, Borut. Čechoslovaška na Jadranu. Koper, Založba Annales, 2007. ISBN 978-961-6033-92-3.

GAŠPARIČ, Jure a kolektiv. Slovenci in Češi v dobi moderne/Češi a Slovinci v moderní době. Praha – Ljubljana: Nová Tiskárna Pelhřimov, 2010. ISBN 978-80-7415-025-8.

LAZAREVIČ, Žarko. Sočasnosti slovenskega gospodarskega razvoja. Zgodovinski časopis 61, 2007, 1-2.

GAMS, Ivan. Geografske značilnosti Slovenije. Ljubljana: Založna Mladinka knjiga, 1998. ISBN 86-11-15392-8.

Slorealie.upce.cz [online]. 2012 [2012-05-29]. Dostupné z WWW:<http://www.slorealie.upce.cz/suroviny.html>.

Memoriesatschool.eu [online]. 2012 [2012-05-29]. Dostupné z WWW:<http://www.memoriesatschool.eu/wp-content/uploads/2012/06/INDUSTRIALIZACIJA-KRANJA-IN-NJENE-POSLEDNICE1.pdf>

Ekonomika-management.studentske.cz [online]. 2012 [2012-05-29]. Dostupné z WWW:<http://www.ekonomika-management.studentske.cz/2008/03/hospodsk-sektory.html>.

13 Seznam zkratek

zl. – zlatých (měna)

SHS – stát Slovinců, Chorvatů a Srbů

K – koruna (měna)

ČPB – Česká průmyslová banka

LKB – Lublaňská kreditní banka

Ks - kusů